Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ШОАТТА, 1 НОЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 131 (6261). ● Мах 2 кепик.

ГIишлошъераши монтажникаши! Шийн ханнахьа болх бе йолаялийта производственни низалаши объекташи, айе капитальни вложеней эффективность!

(КПСС ЦК ТIаьхьехамашцара).

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ АКТИВА СОБРАНИ

Селхан Грозне хилар Нохч-ГIалгIай областной партийни организаце актива собрани. «КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума итогехи КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя нов. Л. И. Брежнева цига дийча къамаьлацара хьадоагIача областной партийни организаце лехкарехи» доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. **А. В. Власова.**

Доклад ювцаш пренеех къамаьлаш дир: **Н. И. Семенова** — КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара, **А. И. Щербинина**—«Горскнефть» НГДУ оператора, **В. Г. Табацковас** — КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара, **А. Д. Кагерманова**— — КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара **Г. К. Веденкос**, — «Красный молот» завода директора, **С. Я. Дугиевас** — Назрановски районерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза дояркас, **А. И. Иванова** — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела, **У. А. Исмаилова** — КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара.

Областной партийни актива собрание къоабал а йир тIера ца доалаш кховчашъяра тIа а яйцар КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума сопами Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши, ерригача партийни, советски, боахама органаша, профсоюзни комсомольски организацеша 1981 шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яра, советски халкъа вахара хьал-торо дIахо айяра духьа экономически дегIадахкара интенсивни факторех биззагIа пайда эцара тIехьа беча балха лерде яхка а лаьрхIар.

Актива собрание дакъа лаьцараша КПСС Центральни Комитета тешам белар республика коммунисташа, берригача къахьегамхоша КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенеши Пленуме нов. Л. И. Брежнева сийна указанеши кхоачашъяра, вай Даьхен экономически низ дIахо чIоагIбара шоай дерригa низаш тIадохийтаргхиларах. Советски Союза Коммунистически парте XXVI съезда дагха ма доаттIа накъатIоргхиларах.

Партийни актива собранех йолча отчета кепатохаргья.

Дударов Адам «Трансмаш» яхача завода слесарий-сборщикий бригадир вола ших шу да. Къахьегам белаш, цIена болх беш, общественни вахаре дакъа лоацаш хиларах шийн сий даьккхад А. Дударов. Къахьегаме толамаш дахарах «Социалистически яхье котало яьккхар» яха Знак еннай цунна. Сийлен грамоташ тийннай.

ХIана КПСС XXVI съезда яха ма йоаггIара накъаяхара тIехьа яхь а йоаржаль къаьстта чIоагIа хьинар яйдаь, овсаре болх беш я бригада.

СУРТА ТIА: слесарий-сборщикий бригадир Дударов Адам.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Дезача ден сийна

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенеша дегаш гIоздаьхача Грозненски ацетонови завода болхлоша тIагIертта къовсам лоаттабу парте оргIанарча XXVI съезда сийленца накъабахара. Дерригача техинко - экономически хьокхамий итт бетта план тIех кхоачашъяьй. Валови продукци арахецарех товарни продукци маьхала лакхарех пачхьалкхен план ханал итт ди хьалха кхоачаш а яь. Заданел совгIа завода коллективо маьхала яьнхай цхьа миллион совгIача сома маьха товарни продукци. ХIаьта итт бетта планал совгIа цо арахийцай 930 эзар сома маьха валови продукци.

ЗIамигчун а доккхачун а кхомбарах, продукцега дIабода мах лохбарах укх шера предприяте болхлоша оаданел совгIа пачхьалкхена бaь пайда ялх эзар сом да. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 102,3 процент кхоачаш а яь. Сахка укх хана хинначул из лакхъяьй 10 процент. Къахьегии овсарле лакхъяра чотагIа кийчъяьй планал совгIа арамел хийца товарни продукци.

Предприяте цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза укх шера хьалха латташ хьайоагIа Кухаренко Александр Александрович верте латтача «В-12» яха витаминаш арахецача цеха коллектив. Пленал совгIа арахийцача продукцех дукхагIъяр цо арахийца я.

* * *

КПСС XXVI съезда сийленца накъабахара къахьегама вакте, латташ бола «Промавтоматика» НПС Грозненски опытни завода болхлой башха-дика къахьегама толамаш даьха накъабоагIа Сийлахь-боккхача Октябра дезача денна. Итт бетта планагIа лаьрхIачул совгIа цар маьхала яьнхай 185 эзар сома маьха товарни продукци. заданел совгIа арахийцай 168 эзар сом мах бола валови продукци. Цу хьокхамий цхьайтта бетта план а дукха хIама ца эшаш кхоачашъяьй цар хIаизлехьа.

Пятилетка тIехьарча шера къаьстта дика тоадаьд завода коллективо шийн техннко - экономически хьокхамаш. Пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа укх шера баь пайда 140 эзар сом да. ДIадахача шера укх хана хинначул совгIа лакхъяьй къахьегама овсарле 3,1 процент. Планал совгIа кийчъяьча продукцех дукхагIъяр из лакхъяра чотагIа кийчъяьь я.

Социалистически яхье хьалха а латташ, Октябра цIейна сийленца накъайоагIа Дубровин Александр Андреевичи Севастьянов Виталий Константиновичи верте латтача гальванически механически участкай коллективаш. Цхьайтталагlча пятилетка чотагIа уж къахьегаш бола ах шу совгIа хе я.

В. КОСТОЕВ.

БАЛХАШ СИХДАЬД

Ма хулла сихагIа шоай юхедиса гуйран балхаш чакхдаха гIерташ тIатеIIа кхаьшка къахьегаш боахк Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза къахьегамхой.

Массехи гектара тIара ка буц хьаьккхача укх шера шоаш кхебаь хьувкъам чуйца йоал Сигуть Лидии Ве сильевнас кулгалдеш йола баьцадаараш леладу бригаде.

Дикача къахьегама хьокхамашца накъаболх Сийлахь - боккхача Октябра цу бригадера колхозхой. Хьукар ца кходеш къахьийгал цар хьувкъам дика болаш баьцадаараш хьалхехде гIерташ. Иштта уж хьалхехде бригадерча колхозхой шиг дIа а кхаьчаб. Шера плана тIа 1000 тонн долаш хIинар пачхьалкхенна дIадекхад 1011 тонн баьцадаараш. ХIаьта кхы а 50—60 тонн кабуц дIаяла лерхIаш а ба. Из толам боаккхача къаьстта хьинарe къахьийгад звеньевая йолча Чернова Евдокияс, Рашидова Довхана хий деттача машина тIа вагIача Вакуленко Петрас, кхыбараша.

ТIехьа ца доалийташ шоай ханнахьа чакхдоах колхозхоша кхашкара кхы балхаш а. Агротехнически дикагIча деношка дIадийнад 3200 гектара тIа ка бола ялат. 883 балхаш деча хьинарe къахьегаш хиларах белгал баьннаб механизатораш Подпорин Петр, Гусев Николай Степанов Петр, кхыбараш.

Юкъера лаьрхIача парех хIаране дийнахьа 18—20 гектара тIа ялат дIадийнад норма гIа 14,5 гектар йолаш.

ХIанз зябь оахаш боахк Морозов Георге кулгалдеш йолча бригадера механизатораш. БархI агрегатаца аьхаIодиллад 1537 гектара тIаро лаьтта, хIаьта дерригa а аха дезар 3000 гектар да. Механизатораша юкъе хьинарe къахьег Гимаев Висаси Эльмурзаев Саиден. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 125—130 процент кхоачашъю цар шоай балха нормаш.

Дика эттача хаоттамах пайда а эцаш шоай балхаш чакхдоахаш боахк колхозхой.

С. АУШЕВ.

Нохч - ГIалгIай АССР жилищно - коммунальни боахама министерствa ремонташ-гIишлош еча треста чуйоагIача № 1 йолча ремонтно-строительни управлене коммунальни адакештeх вах чубахача цIеноштeи ремонт еча бригаде Хадисов Турко-Iаьлас болх бу хIанз 18 шу дизал. Ах ца оалаш моллагIа а шийна тIадилла балха гIулких дизза кхоачашдеш хиларца белгалваьннача вон. Хадисовна еннай Ленински юбилейни медаль. «Социалистически яхье котваьннар» яха знакаш. «Коммунистически къахьегама коллектив» яха цIи лелаю Турко-Iаьлас кулгалдеча бригадо. Советски Конституце 3 шу дуза ди хьатIаоттташ кхоачашъяьй цо иттагIча пятилетка заданеш.

Массе тайпара гIишлон говзалаш йолаш ба бригада членаш. Къаьстта дика говзал йолаш хила безе «Кавказ» яха гостиница санна йолча гIишлонна ремонт еш боле гIишлонхой. Цудухьа хозахета хержаш Турко-Iаьлие бригада цунна реконструкци яра балхаш чакхдеха. Цига къаьстта дика а ха ца къовсаш а балхаш дарца белгалбаьннаб бригада членаш Хусаинова Хьава, Гавдаханова Човка, Аддиева Айзан. Цхьаккха ди дIадоданц цар шоай балха нормаш тIехкхоачаш ца еш.

СУРТА ТIА: бригада ветеранаш (аьттехьара аьрдехьа) бригадир Т.-I. Хадисов, бригада членаш Аддиева Айзан, Гавдаханова Човка, Хусаинова Хьава.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОТТАГIАЛА БАЛХА ВИЗИТ

КПСС Центральни Комитетои Советски .. правительстваи хьийха доттагIала балха визитагIа 30 октябре Москве кхаьчар Польски вIашагIтехача болхлой парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь Станислав Каняк ПОРП ЦК Политбюро член, Польски Халкъа Республика Министрий Совета Председатель Юзеф Пиньковский.

ПНРен СССР-ен пачхьалкхен байракхашца кийчъяьча Внуковски аэродроме Польски кулгалхошта накъабахар ш. Л. И. Брежнев, Н. А. Тихонов, А. А. Громыко, К. В. Русаков.

Накъабахарашца вар СССР-ера ПНР посол К. Ольшевский.

* * *

Кремле лакхерча боараме хилар советско-польски вIашагIкхетар. Цига дакъа лаьцар:

советски оагIонгахьара — КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела Н. А. Тихонова, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК секретара К. В. Русанова, КПСС ЦК члена, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела И. В. Архипова;

польски оагIонгахьара — ПОРП ЦК Хьалхарча секретара С. Каня, ПОРП ЦК Политбюро члена, ПНР Министрий Совета Председатела Ю. Пиньковске.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш хиннарий тержама юкъметте дар советско-польски гIулакхаш дIахо дегIадоаладара дешаш. Уж гIулакхаш леладу дикача лоалахой хьисапе, мутIахьа хилара, де лерхIараш кхоачашде гIертараш юкъяра хилара хьисапе. Советски а польски а халкъий вахара чIоагIа хьаш долаш хIама да 35 шу совгIа йолча хана доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара тешаме гIулакх деш хьадоагIа СССР-ан ПНР-ан юкъера Договор. Советски Союзи Польски Халкъа Республикен толаме кхоачашдеш я социалистически мехкий коллективни организацей — Варшавски Договорей ВIаши Экономически гIо дара Советеи доазошка толаме цхьана гIулакхаш леладелга.

Советски польски кулгалхоша хьакхайкадир шаьнкхе халкъ вIаши дувзаш дола дохаргдоаца вежарий хьисапера бувзамаш лораде а чIоагIде а лерхIаш шоаш хилар.

Экономически бувзамаш дIахо дегIадоаладара перспективаш ювцача хана къаьстта теркам тIабахийтар машиностроене, яйгача, ихачан, промышленноста кхыча доакъой продукци дукхагIа арахецара польски промышленноста торонех биззагIа пайда эцилга IалашдарцадувзаденнаIа дешай хьакъехьа польски оагIоно хьахкайкадаьчоа.

Цхьа барт баьб гаргарча хана а перспективагIа а доархIамеча проблемаех йола экономически программаш кийчъяра хьакъехьа. ДикагIа хургдолаш лаьрхIад Iилма - технически потенциалахи лакха эффективность йола оборудовани, къаьстта юртбоахама эшар а йолаш арахецара йолча шина а мехка промышленноста торонех шера пайда эцилга, хIаьта иштта бахача наха кхоачамбергболаш дукхагIа продукци арахецара юртбоахама Iилмана карагIдаьнначох пайда эцилга а.

Л. И. Брежнева дийцар КПСС XXVI-ча съезда кийчо еш Советски Союзе боаржабаьча балха хьакъехьа, дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК Пленумах.

С. Каня информаци йир Польшерча хьалах лаьца, ПОРП ЦК VI пленума решенеш кхоачашъяра хьакъехьа, мехкара хьал тоадара польски коммунисташа беча балхах.

Л. И. Брежнева советски коммунисташкара, Советски Союза къахьегамхошкара тешам белар Польша коммунисташта, къахьегамхошта духьал эттa ира политически экономически дегIахара проблемаш, халкъа Iаьдал латтача шерашна хьаяь материальни духовни потенциал ларде а лоацаш, кхоачашъе могаргхилара, халкъа Польша къахьегамхой вахара боарам айбелга, массе оагIорахьара дIахо прогресс хулийтилга Iалашдергхилара.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш хиннараша чIоагIа харцахьа лаьрхIар хьаьдача империалистически гIозараша социалистически Польшана духьала кIалгIолла лелабу тийша болхи цун гIулакхашта уж юкъегIертари. Цу тайпара гIулакхаш Хельсинке хиннача совещане ТIехьарча актаца тарлуш дац. Европерча халкъий хьашташта, континенте машарен цхьана гIулакхаш леладарен гIулакха духьала да.

Новкъосташа Л. И. Брежневен С. Каняи хьакхайкадир Варшавски Договора доакъошхой йолча пачхьалкхений кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий комитета дукха ха йоаццаш польски столице хиннача заседане итогашта шоаш раьза хилар. Из — кердача тайпара дика уйла йолаши Европе массанена пайда болаш дола цхьана леладу гIулакхаш хьалхашкахьа дIадахьа белам болаши мадридски совещанега социалистически мехкаш долхаш хилара дола тешал да.

Къамаьлаш деча хана йийцар хIанзарча дуней халкъашта юкъерча хьала актуальни проблемаш. Белгалдаьккхар цIакха ца хиннача тайпара ядерни герзаш Iоаде гIертара хIанз деррига низаш духьал даханза дартдоацаш хилар. Духхьал цу лостамагIа леладу дерригa гIулакхаш герзаш Iоаделга юхатохара йола конструктивни программа оттаьча СССР, Польша, социалистически содружества кхыча мехкаша.

ВIашагIкхетар чакхдаьлар дег тIара къамаьлаш дареи КПСС-ан ПОРП-ан юкъера гIулакхаш дувцача хана уйлаш цхьатарра хилареи хьале.

* * *

КПСС Центральни Комитета Политбюроси Советски Правительстваи Кремле шу оттаяр ПОРП ЦК Хьалхарча секретара С. Каняи ПОРП ЦК Политбюро члена, ПНР Министрий Совета Председатела Ю. Пиньковскаи сийна.

* * *

Цу дийнахьа новкъостий С. Каняи Ю. Пиньковскийи шоай мехка цIабахар. Внуковски аэродроме польски кулгалхой накъабьхар ш. Л. И. Брежнева, Н. А. Тихонова, А. А. Громыкос, К. В. Русанова.

Хьаьший накъабоахача вар СССР-ера ПНР посол К. Ольшевский.

(ТАСС).

Пятилетка хьалхалаттар

КУЛГАЛХОЧУНГА ХЬЕЖЖА...

Даьхен экономика кхы тIа а чIоагIъяра, сага вахара хьал-торо тоаяра тIаерзаь КПСС XXV съездо иттагIча пятилетке советски халкъа хьалхашка оттаь планаш толамца кхоачашъяр духьа баьрна хиннача къовсаме, промышленни предприяте болхлой санна, хьинаре дакъа лоацаш хьадоагIа тхо а — юрта боахама къахьегамхой, — йоах Гудермески района «Новогрозненский» совхоза комсаш лелаеча бригадна кулгалдеш вола Насуханов Бачас. — Тха балха тIа кертердар — ма хулла дикагIа пайда хургболча тайпара лаьттанна доал дар. Из гIулакх хадданза дага а кхоабаш, пхе шера планагIа Даьхенна дIаяла еза комсаш дий шера дIалургья, вьнна оахош тIайийца хинна социалистически декхар кхоачашдара беррига теркам тIабахийта къахьегаш хьадоагIа тхо 1976 шера дена.

ЛаьрхIа хиннача тайпара пятилетка план оакка кхоачашйир, пхе шера йоагIачул совгIа пачхьалкхенна кхы а 424 тонн комсаш дIа а луш.

Иштта овсаре болх бир укх шера а. Даьхенна дIаелар ворхI бIаь тонн совгIа комсаш, хIаьта шера социалистически декхарагIа дIаяла езаш хиннараш 330 тонн мара яцар. Цул совгIа планагIа доагIаш хинначул ахи кепиг кIезигагIа а долаш юкъера лаьрхIача ткъа кепиг мара ахча дIадахийтаиз цу коллективо пятилетка шерашка хIара килограмм комсаш кхеярга.

— Уж толамаш даха бригада коллектив оарцагIъяьккхар а новкъостал даьр а шеко йоацаш цун кулгалхочий дола къахьегамхо коммунист Насуханов Бача ва — йоах совхоза директора.

— Къахьегама мах бе а халонаш ла а Iомавир со цe линас, — йоах Насуханова. Цудухьа Даьхено сайна сийнача орденашта ниисса лоархIаш я аз эри даьда лаьташ карадерзаелга хана сай на енна «За трудовую доблесть», «За освоение целинных и залежных земель» яха медалаш.

«Целина» яхача хьинаьа тIа Л. И. Брежнева дика хьахьоах дас санна шийна доал дечоа мара лаьтто шийберкат дизза дIа ца лулга. Цунца цхьана, лаьтта дика Iунал де безам хиларах даьлац гIулакх, лерттIа доал де ха а деза цунна. Из гIулакх дика кхетаду Насуханова.

— Дукха ха я механизатор волаш аз болх бу. Лаьтта леладара ерригa бокъонаш Iомайича санна хетаделар сона цкъа. Цхьабакъда, тIехьара кхетадир, хIара шера лакхагIа хьувкъам кхебе безам бале, хадданза деша кхычаргара опыт хьаийца болх бе. Iилмана карагIдувлараш уйла тIайохийташ Iомаде дезилга. Из гIулакх са цу хана хиннача знанешца чакхдоаккхалургдолаш яцир. Цудухьа Серноводске юрта боахама техникуме деша вахар. Из чакхъяьккхачул тIехьагIа Махачкалерча юрта боахама институте деша эттар. ХIанз кхоалагIча курсе дешаш а ва, — йоах Бачас.

Шлайна ховш дар, Iомадаьр бригаде болх мел беча сага ховш ца хилча дош хеташ вац Насуханов. Iомабаьб цо нах комсашта Iунал деш ду балхаш хьувкъам дикагIа хилийтара малагIча ханашка чакхдаха деза, малагIча удобренеш дукхагIа пайда лу а уж мата товса еза а.

Масала, бIаьсти шоалерах комсий гаьнаш хьалъехкаш бу болх чIонаьаш токалехьа цхьа кIира мара кхы ха ца новеш чакхбакkха безилга ховш ва бригадера хIара саг. Фуд цун бахьан?

— Хьалъехкача хана шоайла хьийрча комсий гаьнаш вIашагIъкъосастае саш хул. ЧIонакаш техачул тIехьагIа уж балхаш дича ца рех 10—15 процент каг а луш Iолег. Цунца цхьана хьувкъам а юкъера лаьрхIача 5—6 центнер кIезигагIа хургба, — йоах Бачас. — Шера хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 30 — 40 центнер а кхоачийташ суперфосфатаца лаьтта хьаьиду оахa. Цул совгIа шу юкъе а долийташ калийна тух а хосс. Оасар ву мутIарашта юкъе цхьаккха йоархI хургйоацаш.

Дика вIаштIехьдаьккхал цу коллективе оасар делга. Ткъо саг ва бригаде. ХIара сага лелае ткъо мутI комсаш лу. МутI оасарах цIена ца хилча е кхы тайпа кхоачамбоацар нийсделча бехкаккха безар малав ховш ва бригадир. ХIаьта цхьа шийн ханнахьа оасар даьчул тIехьагIа, шозлагIа а кхоазагIа а из болх бе дикка эттагIа хургдолга ховш ва бригадера хIаравар. Цу гIулакхо чIоагIъяьй бригада къахьегама дисциплина, айбаьб хIара сага ше хьадечох бола бехктоххам.

Коллектива балхах кулгалхочун иштта дог лазаш хилaро вIаштIехьдоалийт бригада хIара шера а, пятилетка а планаш ханал дикка хьалха кхоачашъеш къахьега. ХIаьта бригадиро беча балха боагIа мах баьб партеи правительстваи. Цунна еннай медалаш, Ленина, Къахьегама Цеча Байракха орденаш.

Хьаьнала къахьегарах орденаши медалаши енна цул совгIа кхы а нах ба бригаде. Масала, цхьоалагIча звенона кулгалдеш йолча Сулейманова Умансиа Къахьегама Сийлен III степена орден еннай, шоллагIча звенона верте латтача Наизхатов Шамвна «Молодой гвардеец пятилетки» яха ВЛКСМ ЦК Знак...

КПСС ЦК октябрьски (1980 шера) Пленумен СССР Лакхехьарча Совета йиълагIча сессеи материалаш дег тIара къоабал а еш, КПСС XXVI съезда даха ма доаггIара накъадахара яьржача яхье хьинаре дакъа а лоацаш тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъана ма хулла тешаметIа лард йолла гIерташ къахьегаш ба хIанз Насуханов Бача а цун новкъостий а.

М. ХАМАТХАНОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме хилар республика Лакхехьарча Совета массазарча комиссей председателий совещани. Цига дийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета аргIанарча сессена кийчо яра хьакъехьара дешаш.

Президиумо планово - бюджетни кхычен массазарча комиссешка хьалхагIе а хьажа эьнна дIачуелар 1981 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаяра Пачхьалкхен плана, Пачхьалкхен бюджета гоектаиш 1979 шера пачхьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчети, хIаьта иштта царна тIадиллад 1980 шера Нохч - ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаяра Пачхьалкхен план кхоачашъяра лeламга хьожилга. Комиссешта тIадиллад белгалдаьча дешаншта эшаш йола заключенеш кийчъелга а Лакхехьарча Совете хьачулулга а.

Совещане белгалъяьй Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета сессега кийчлуча хана массазарча комиссей балха порядоки ханаш.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ ДЕШ ХЬАХИННАРИ ДЕ ЭШАРИ

КПСС Уставага хьежжаи хоржаш йолча партийни органийн полномочей ха чаккъяларца дуьйладенчен 1980 шера сентябрс-октябрс отчеташи хоржамаши хиннад республика юкхьанцарча партийни организацешка. Парте XXVI-ча съезда еча кийчонохь къахьегамен политически хьинар айдаьча хьалашка, КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленуме нов. Л. И. Брежнева лаьча доклада тIа хьаккайкаяь положенеши рекомендацеши республика коммунисташа, беррига къахьегамхоша чIоагтIа къоабалдеш тIанйца дола Алма-Атс цо даь къамаьлаш дег чу а долаш, чакхъяьлар отчетно-хоржамий кампани.

Цо тоъал доккхача даькъе белгалбаькхар отчетно-хоржамий собраней чулоацам, цар лостам, лакха организационни боарам.

Коммунисташа кIоаргга анализаш яь экономикеи культурен дегIайоалаяра партийни кулгалдара боарама, организационно-партийни идеологически, политико-кхетама балха дешай, принципальни мах бир парте XXV съезда решенеш кхочашъяра хоржаш йолча партийни органаша чакхдаьхача гIулакхий, хьагучадаьхар кхоачамбоацараши теркал ца деш дисараши, дIахора декхараш белгалдир.

Массе а юкхьанцарча партийни организацешка чаккъьннай отчетно-хоржамий собранеш. Керттерча даькъе дика вIаштIехьъяькха, корта болаш, коммунистий хьинар айденнача, принципальни критикеи самокритикеи еча, партеца чухьара демократи, партийни вахара нормаш кийса лелаеча хьалашка хилар уж.

Аьлча кхочам ба, докладаш юцача хана собране хиннача хIара кхоалагIа волча коммуниста къамаьл даь хилар. Дуккхача районашка къамаьлаш даьча берригнех ахенел совгIа бараш мугIарера болхлойи колхозхойи бар. 300 гаргга собрани хиннай парте обкома, райкомий, горкомий, секретарашеи бюрой членашеи дакъа лоацаш.

Укх шерарча отчетно-хоржамий кампане хьахьекхар хIара къахьегама коллективерча гIулакхашта партийни организацей эллиях хиина хилар. 13 эзар совгIа болхлоша хаиал кьалха кхоачашъяьй хIаране ши-шийн пхе шера заданеш. 80 совгIа къахьегама коллективо шоай отчетно-хоржамий собранешка рапорташ деннад иттлагIча пятилетна заданеш кхоачашъярах.

Халкъа боахамерча КПСС членехи кандидатехи 70 процент совгIа бараша къахьегача материальни производства сферерча коммунистий керттера уйла тIайохийтар экономика деррига доакъошка балха эффективности дикалк лакхъяр духьа лоаттабу къоасам дIахо дегIабоалабара юкъмоттигерча проблемашта. Ма дарра дийцар планировании управлении эргайоахаш тоаяра, къахьегама ресурсех пайда дикагIа эцара, къахьегамен бытен хьалаш тоадара, къахьегамен паччакхьалкхели дисциплина чIоагIъяра, хIара балха моттигера, производственни доал дирен хIара даькъера организованности порядоки лакхъяра дешаш.

Собранешка лаьрхIа дувцаш хиннад городскойн районний боахамий, предприятейи организацейи болх тоабара, къахьегамхошта деча гIулакхий массе оагIув эргаяьккха тоаяра дешаш.

Отчеташи хоржамашех гIо даьд организационно-партийни болх эргабаьккха тоабара, партийни организацей декал чIоагIдара, коммунистий хьинар айдара. Отчетно-хоржамий собранешка дийцад партийни мугIараш чIоагIдара, партийни организацей гIулакхий стили методаши эргайоахаш тоаяра, производственеи доал дечеи партийни низаш дIанийсдара, кадраш дикагIа хьахаржарен хьалкхелрен, планаши декхараши кхоачашдара хьалхара цар бехктонхам лакхбара дешаш.

Болх дIахо баьб партийни организацей структура эргайоахаш тоаяра, лоархIамегIарча участкашка коммунисташ дикагIа дIанийсбара. Отчет еча юкъагIа кхы тIа а вIашагIъеллай 25 юкхьанцара, 20 цехови партийни организаци, 188 партгруппа.

Ерригача юкхьанцарча партийни организацешка во боацаш лаьрхIаб партком, бюрой, секретарий болх.

Дика вIаштIехьъяькха, корта болаш, партийни организацей гIулакхий кIоаргга анализ еш чакхъяьнний собранеш «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» яхача объединенешка, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене, «Красный молот», «Автоспецоборудование» яхача заводашка, «Промавтоматика» яхача Iилма-производственни объединене, Наьсарен района «40 лет Октября», Гудермесски района «Шалинский», «Джалка» яхача совхозашка, Шелковской района Ленина цIерагIча, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозашка, Грозненски наькъа дистанце, Веденски районни больнице, дуккхача кхычахьа.

Отчетийн хоржамийн лелама лостам гийнаб партийни комитеташа, сихха де дезар даьд хьагучадаьха кхоачамбоацараш дIадахара. Парте райкомийи горкомийи бюрошка дийцад отчеташи хоржамаши мишта лел. Укх шерара отчетно-хоржамий кампани дуккха а шерагIен кIоаргагIен йийцай кепайоазон тIа. Коммунисташ доагIар диаза хьадехаш, принципальни хиларах керда хержача парторганизацей секретарий состав а дикагIа я.

Лакхбеннаб цар дешара боарам. 60 процент совгIа секретарий лаккерен йистеяланза лаккерен образовани я, ахаш гаргга бараш — инженерно-технически юрт боахамен образовани йолаш бола специалисташ.

Цхьабакъда, чакхъяьннача партийни собранеша хьахьекхар организаторски, политически балха тIа боахами культурен дегIаккувларо кулгалдара даькъе вай цIенхаштта кхоачамбоацараш теркал ца деш дисараши хилар. Цхьайолча КПСС горкомашка, райкомашка, юкхьанцарча парторганизацей партиомаша Iалашдаьлаш отчетно-хоржамий собранеш кийчъярен чакхъяхарен лелама лерттIа кулгалделга. Цхьайолча парторганизацешка 70 процентал кIезигагIа коммунисташ тIа болаш хиннай собранеш, бокъо йоацаш тIехьаяьхай. Докладеши къамаьлаши дечахана лоадама анализ яьац баьча балха. Партийни кулгалдара дешаш производственни хьонхамаш Iодагардарах теркал ца деш дисараши кхоачамбоацараши цхьаккха корта а боацаш белгалдахарах кхоачамбаь дитад. Массанахьа а яра, принципальни хиннаяц паччахьалкхен планаши заданеши юкъагIа яхара бехке болча кулгалхоштен специалисташтен еш йола критика. Цхьайолча отчетно-хоржамий собранешка икъера дукдийтад организационно-партийни, идеологически балха дешаш.

Хила боагIача боараме массанехьа а хиннабац коммунистий предложенеши замечанеши учете эцарен чакхъяхарен болх.

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме ше къамаьл деш Л. И. Брежнева белгалдаьккха коммунистий критически замечанеши предложенеши чIоагIа маьхе хилар: «Геттара кийса хIама да царех де дезар хьем боацаш деш йолча партийни комитеташа дер. Из дика да, цо айбу собраней низ, критика низ». Чакхъяьннача отчетно-хоржамий собранешка производство эргайоахаш тоаяра, партийни организацей идейно-кхетамеи организаторски балха боарам лакхбара тIаерзаяь пхи эзар совгIа чIоагIа лоархIаме предложенеши замечанеши еннай коммунисташа. Уж ерригаш а керттерча даькъе партийни комитеташа хьаьIашагIа а теха, царех де дезар деш да хIаиз. Цхьабакъда, цхьацайолча парте райкомашка, юкхьанцарча партийни организацеша лерттIа уйла тIаяхийтац цу балха, кхоачамболаш сиха къестадац дешаш.

ХIанз укх сахьате система а хинна дIаэттанц отчетно-хоржамий кампанех карарча организацей берригача балха боарам лакхбара ма могга дукхагIа пайда эцар санна йола министерствай, ведомствай балха форма а. Цу гIулакха отчеташи хоржамаши чакхдаларга хьежаш Iе дагIац. Коллективаш йолча дIачудаха, коммунистий предложенеш, замечанеш Iомае, царех де доагIар де деза.

Парте горкомий, райкомий балха тIара цIенхаштта кхачамбоацар да, собранешка белгалдаьхачох, моттигашка парторганизацешта практически новкъостал дара болх хIаьэ а мела лелабеш хилар.

Партийни комитетий декхар — отчетийн хоржамийн итогий бокъоница анализ яр, собранешна енна предложенеши критически замечанеши уйла тIа а йохийташ Iомаяр, партийни комитетий, юкхьанцарча организацей балха стиль, формаш, методаш дIахо эргайоахаш тоаяра накъаш белгалдар. КПСС городскойи районийн комитеташа царна ду кулгал тоадар, вешта аьлча гаргагIарча хана чакхдаха дезача гIулакхий программа белгалъяр.

Вай беррига тодамаш, вай планийн декхарийн кхел айхха юзаенна я юкхьанцарча партийни организацей гIулакхаш эргадоахаш тоадарца, декал чIоагIдарца, берригача организационно-партийни балхаца. Партийни организаце берригача организационни, массово-политически, идеологически балха керттера лостамаш карарча халкъа боахама декхарашца цардеш геттара кийса а долла хIама кулоацаш а даьшкар Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева.

Массе тайпара дукха балхаш да XXVI съезда кийчо яра де дезаш, кIиэ дIайолалургйола городскойн районийн отчетно-хоржамий партийни конференцеш лакхача организационни, политически боараме чакхйоахизга, коммунизм хьалъяра даькъера партийни организацей лоархIам чIоагIбара цар гIо делга Iалашде деза.

Воай практически балха тIа вай даим хьалхе лелае еза XXV съезд хинначул тIехьагIа дIаяхача юкъагIа партийни комитеташа керда дика коллективни опыт Iоаьзьй, из хам беш лелае еза, цунца цхьана критически мах бе беза долаш долча кхоачамбоацарий яхача новкъоста Л. И. Брежнева унаханешца.

ЛоархIаме да, партийни вахара ленински нормаш партийни кулгалдара принципаши бокъонца мишта кхоачашъю хьажар а доагIар дииза хьалехаш тохкам бер а хиина конференцеш дIаоттар.

Кхоачашдаьва даргдоацаш дола вай вахара заион да парте гIулакхаш маха дIадовзийтар, царех лаьца хоам бар. Массови информаце средствашка шоай гIулакхаш тоадаьдале а, хIаначул тIехьагIа цар де дезаш дукха хIамаш да идеологически, партийно-кхетама болх дIахо товбара хьакъехьара КПСС ЦК сопам биэза чакхбаьккхара.

Отчетно-хоржамий кампане дог тешадеш хьахьокх, республика коммунисташа хьалхашка латта декхараш кхоачашде чIоагIа хьинар гойташ а бIарчча хьаййдача областной партийни организацин аргIанарча съездага организаторски идейно-кхетамен балха опытана [illegible] хинна йодаш а хилар.

С. ШАИПОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома организационно-партийни балха отдела заведующие заместитель.

Хьинаре къахьегаш ба кагирхой БАМе.

ВЛКСМ XVII, XVIII съездий цIерагIа йолча Ерригсоюзни ударни отрядий бIухоех латта № 608 йола комсомольско-кагирхой гIишлошъяр монтажнийн поезд юкъ буллача рельсаш кийчъеш я.

Къьастта дика ухказа болх беш я Бригиков Вячеслав керте латта комсомольско-кагирхой бригада. Цу бригадо лоаттаю БАМ-е цIи еза йолча комсомольско-кагирхой коллективана — Бондарь Александра бригадана рельсаш.

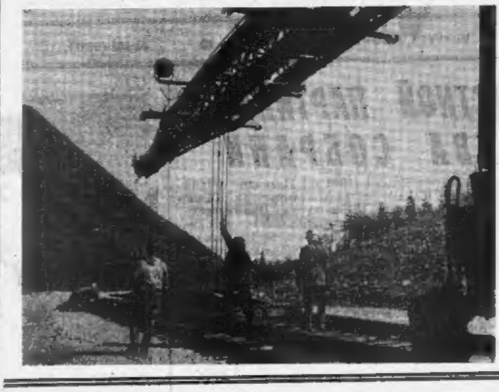

СУРТАШ ТIА: 1. Ленински комсомола преме лауреат, путейщий бригадир Бондарь Александр; 2. Iойохкаш латт рельсаш.

В. МАТВИЕВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

Комсий гайдолг… морхел лаккхагIа

Таджикашка комсаш лелаю дукха ха я. Бакъда, цар бешамаш йола лаьтта докиха дацар: республика территорех 90 процент ма лоацийн лоамаша. Бакъда, лаьттаи климатически хьалаша цига йиш хулийт геттара дикачам бола комсаш хьалхеc. Цудухьа таджикий Iилмахоши аьлер дIадиййнар дика хьахулаш таша лаьтта дола лоамара босеш карaерзaе еза. Таджикски ССР экономика комплексни дегIайоалаяра план оттаеш республика Госплано теркам тIабахийтар Iилмахоша еннача рекомендацешта. Кердача сомацен комсашен республике баха нах Iалашбарал совгIа ГаьнарчаКIилбаседен СибарегIен. Гаьнарча Малхбоален шийла климат йолча районашка уж дукхагIа дIаахийта декхар оттадир.

Итт шу совгIа хьалха мара дIадолаьдац лоамашкара босеш карaерзaелга. ЛаьрххIа сомийи комсийи бешамаш йола эгара хьалхара боахам хьахилар Таджикистана лаьтта лeладарь Iилма-технически института экспериментальни участке. Цига 90 гектар хулача моттиге хий ца дуллача лаьтта 170 тайпа комсаши 40 тайпа соми дIабегIа опыташ йир Iилмахоша. Дика результаташ елар эксперименташа.

ХIанз «Чормагзак» яха совхоз йиллай форда тIара хьалйистача 1700 метр лакхача моттиге. Цу боахама 1360 гектар лаьтта да. Цо хIара шера хьалхехо 6 эзар тонн комсаши 3 эзар тонн соми. Дукхьашха цига 1610 метр хулача лаккхача моттиге — морхел а лаккагIча хьахилар комсаш.

Цу совхозагара хьонхам йийцар республика дуккхача боахамашта «Фахрабад» яхача цхьан совхозе шийсвзар со. Цига бах 700 дезал.

— Са дайн хьалха денз унхаза баьхаб. — Йоах сога совхоза агронома, цига вахаш волча Шаьрсев Алимхула. — [illegible]

гектара тIа комсаш дIаегIар. Дикъ шу даьлча дика лестар уж. Цо тешам белар тхона. Лоамаш моттигаш караерзае доладелар тхо. Тха боахаме пайда эцаш дола лаьтта 1500 гектар да. Цу лаьттах нара ца дерзадеш дисар итт процент мара дац.

Бакъда, 1200 метр лакха йолча моттиге из чоалхане гIулакх совхоага хулургдацар Iилмая дарда тIеп тIаьара техника йолаш мара. БархI метр кIоарга босешкара шувнаш дIадоах тракторашен кхыча машинашен. Гектара тIа 70—80 тонн хулаш удобренеш ехк оаха лаьтта дIадиййнар дика хьувкъийтара. Гаьнаш хIайогIаш лаьтта тIоадал соцаеш, комсашта юкъера йовкъаш цамца йоахаш, зеиие йола садоахка хIамаш йоаеш деш дола деррига балхаш механизмай новкъосталца ду.

Шера ерригача хана Душанбе баха нах комсашен сомашен Iалашбе безаш йолча совхозо хIара шера юкъера лаьрхIача гектара тIара 118 центнер комсаш йоах, керттерча даькъе шоаш ма ярра юаш йола комсаш. ХIара шера юкъера лаьрхIача гектар комсаша 1000 сома пайда лу. ДIадахача шера комсаш ехка совхоза нийцар 882 эзар сом.

Таджикистане хIара шера дукхагIа хул комсаши соми лелабеш дола боахамаш. ХIанз уж тиъаь итт гаргга да. Цар леладу 18 эзар гектар хула лаьтта.

Комсаши соми лелабеш дола паччахьалкхен боахамаш дукха [illegible], цар производство шеръеннадаь республике йиллай «Таджикплодвинпром» яха объединене. Цо кулгалду цу боахамашта. Цун нара я чхьагIар доаккха заводаш. ДIадахача шера цар кийчйир 11 миллион декалитр чхьагIар доаккха материалаш. Царех хьаду геттара дика шампански «Таифи», «Гиссар», «Памир», «Вахш», «Варзоб» яхараш санна дола къамел марочни чхьагIараш.

Шараф ЗАХИДОВ,
АПН корреспондент.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета массазарча комиссешка

Укх деношка хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета [illegible] къахьегама ресурсех дикагIа пайда эцарен массазарча комиссе заседании.

Комиссе ла а дийгIар йийца а йийцар «Хьуи боахам лелабарен паччахьалкхен лоархIам болча хьунашкарча хьунах пайда эцарен даькъе РСФСР хьуи кодекса дIадехараш кхоачашларах» Нохч-ГIалгIай АССР хьуи боахама министра заместитела А. Б. Арсанова ль доклад.

Комиссе белгалдир республика хьуи боахама министерства РСФСР хьуи кодекса дIадехараш кхоачашдеш цхьадола балхаш даьлга. Хьу дIайогIарен цуина гIулакхдарен 1980 шерара балхаш мехлехолаша кхоачашдаьд.

Цуина цхьана тIаьйнача соцам тIа комиссе белгалдир цу хьакъехьа долаш дола кхоачамбоацараш, уж дIадахара накъаш.

КПСС XXVI съезда — 26 хьинаре къахьега кIира

СИХАГIА ГIА БОАХАШ

Медицински инструментий Гудермесски заводе тIа-тIа шерагIа баржаш латт Коммунистически парте XXVI съезда баха ма боагIIара накъабахар духьа лелаеча социалистически яхь ала. Масала, иттлагIа пятилетка чакхйоалача шера мйс бетта 4,7 процент дукхагIа маьхала яьккхай товарни продукци. Бахнна пайда — 496 эзар сом. ЛаьрхIа хинначул 2,1 процент дукхагIа лакхъеннай къахьегама овсарле. Шу хьадоладелча деиз 134 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхоаьй предприятеа коллективо.

Дага доацаш ийсдеина хIама дац производственни хьонхамаш лакха хилар. Коммунистий форума сийна 26 хьинаре къахьега кIира хьакхайкадаьд завода болхлоша.

Слесарно-механически цех — завода дог. Станокий керттера карк цу чу дIатарьаь я. Массехк комплексни бригадо къовсам лоаттабу социалистически яхье хьалхе яккхар духьа, дикагIа хила бокъо яккхар духьа.

Съезда хьалхарча вахте хьинаре къахьег Юсупов Вахид керте латтача комплексни бригадо. Пхи да кхы а чакхдаьлар, хIаьта цу производственни коллективо къахьегама толам баккхарца дездир иа — итх процентал совгIа кхоачашйир задани. Болхлоша сий деш йоах хIара ший смении норма шоаза дукхагIа хIана яц аьнна кхоачашъеча, шийгара дика гIулакхаш бIарга а дайташ новкъостий шийла тIехьа боалача шлифовщика Межидов Шамиида цIя. Иштта доккхий толамаш доах Юсупов Лаьчас — Кобелев Вячеслав Ивановича комплексни бригадерча механо-сборочни балхий слесара.

Пиицетаи ю участок. Укхаза оаха къамаьл ду цу подразделене воккхагIволча мастераца Заьуди Алаудиновч Бажиеца.

— Ала хIама дац, кIантий ба комплексни бригадашарабараш, — йовх Заьуде. — Цхьабакъда, яхье царна ка ала лаьрхIа-м дац тхо. Оаха а иштта кхоачашъяьй пхе ден задани, хIаьта кхы а сихагIа гIа баха лаьрхIа а да тхо.

ЦIейна гаргахьачача укх деношка чIоагIIа хьинар айдена дIахьу шоай болх коммунистически къахьегама ударникаша: слесара Расуев Имрана, калибровщицас Джамулаева Маликас, фрезеровщицас Шевенина Валентинас. Йоккхача производственни опыто новкъостал дергда царна ерригa операцеш дика кхоачашъе.

Мастера Амхат Ахмедович Межидова кулгалдеш йола шарнирни инструменташ кийчъю участок предприяте дикагIчарех цаI я. Коммунистий форума сийна заводе хьржача социалистически яхье цхьа санна дукхаза а хьалхара моттигаш яькай цуи коллективо. Цу участке лелаеча къахьегама яхье хьалха латта фрезеровщикаш Виктор Леонидович Горковенкои цеха комсомоли комитета секретарь Абубакаров Абурк-Хьажев. 120 — 130 процентага дIакхоачаю цар шоай дийнахьара балха норма.

— ЧIоагIа уйла тIахийта ладийгIар оаха КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даьча чулоацам кIоарга болаш долча къамаьлага, — тха къамаьла юкъеоагIа фрезеровщик, цу участка партгрупорг Григорий Викторович Лебединский. — Экономика эттара лоархIамегIарча дешай йиаза анализ йир цо, ерригача доакъошка боахама механизм дIахо тоаяра тIаерзаяь керда хьалла предложенеш елар. ХIаьта оаха тхоай къахьегам кхоберга хьамсарча Коммунистически парте хьалхашка оттадаь декхараш тешаме кхоачашдара.

В. РЕПНИКОВ,
слесарно-механически цеха начальника заместитель;

А. ГИННО,
«Красное знамя» яхача городской газета корреспондент.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

Шоай беррига низ тIабахийта къахьийгар бурув тохара балий Грозненски управлене мехкдаьтти лохараша тар ма лу дикагIа, сихагIа иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъяр духьа. Зехьа довнзар цар хьийгаькъа — октябрь юкъе а бехалехьа кхоачашйир пятилетна. 116200 метр тоха дезаш хиина бурув 116258 метр техар. 1400 метр бурув тоха аьнна совнагIа енна задани а тIехьа да из.

Уж декхараш кхоачашдеча доккхий толамаш даьхад кагирхой хьехамчаш, опыт йола производства мастераш керте латтача шоай пятилеткаш март бетта кхоачашъяьча бурув деттача бригадаша: № 138 йола бригада (буровая начальник А. М. Золотарев), № 134 йола бригада (буровоя начальник Х. Д. Галаев). Иштта дика къахьийгад пхе шера заданеш апреле — [illegible] Северо-Эльдароверча № 1 йолча буровоя (начальник В. Х. Тайсаев), № 133 йолча буровоя (начальник Ш. У. Тарамов), № 139 йолча буровоя (начальник П. А. Таракаюв), № 140 йолча буровоя (начальник А. Н. Булгаков), кхьяраш.

Бурув тохача хана цу бригадаша а бIарччача УБР-о а толамаш дахара гIо даьд бурув тохара технологи кийса лелайтар духьа лира тIахьожам лоаттабаро, зIамигача механизаце элементех биэза пайда эцаро, вахта дIалучен хьаэцачен хана ха кхо а еш къахьегама овсарле лакхъяро.

Иштта, хьинар айдаь къахьегарца хьокхамаш лакх а деш, накъабола грозненски мехкдаьтта лохараш КПСС XXVI-ча съезда.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски УБР воккхагIвола инженер.

Хьувкъам хаоттамах тийша хургбоацаш

АЛТАЙСКИ КРАЙ. Дуккха эзараш гектараш долча кхашка хьалкхеду алтайска ялат леладераша маьхк ярга диллача чIоагIа кьердаш дола кулундински кIа. Бакъда, нагтахьа шера мара из дика хьувкъаде тарлац увхаза: тоъац Кулунде хий.

Йокъал уьттача аренашта кхоачам хиллал хий лоаттаделга — иштта да Обь-Кулунда яхача опытно-экспериментальни канала гIишлонхоша шоашта хьалхашка оттадаь декхар. Хий деххача цхьоалагIча участке 30 эзар гектар лаьтта да. Цу тIа агрономаша тохкамаш дергда хиш деккача лаьтташка кIа леладара йолча технологена.

Камень-на-Оби яхача города йистошкара доладенна канал шеьрача аренашкахьа 96 километр гаьна дIадода. Эксплуатаци е дIаеннай хий хьалтIадоаха цин станци, дукха кхыйола гидротехнически чоалхане сооруженеш.

ХIанз гIишлонхошта юкъе КПСС XXVI съезда баха ма боагIIара накъабахара тIехьа яхь яьржай. Цар къахьегама совгIат хургда хенал хьалха канала аргIанара 25 километр йаькка участок болх бе йолайолийтилга.

СУРТА ТIА: Кулундински канал. Хий хьалтIадоахача цхьоалагIча моттигера станци.

В. САДЧИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

IилмеиI техникеи

ЛАЬТТАН ЧЕНИЙ ЙIОВХАЛ

10 километр сомача лаьттан чиъорах йоалла йIовхал массехк эзарза дукхагIа я тахanарча дийнахьа техка гучаяьннача доагор доаллача ерригача моттиташкарча доагорах пайда нийцача лургйолчул. Геотермальни энерги, цу тайппара, кхоачалургйолаш а, цу тIа а экологически цIена а я.

КIоаргга Лаьттан ченашка йоаллача йIовхалах энергетически гIулакха пайда эцилга хIанзаc а дIадоладеннад. 1,5 миллион совгIа киловатт я тахан белгалбаь дунен тIа болх беш йолча геотермальни электростанцей (ГеоТЭС) ниэ. Царех цаI, Пауженски, Камчатке болх беш йола итт шу совгIа да.

Лаьттан ченяй йIовхалах пайда эц промышленносте, юрта боахаме, городашта йIовхал ялара.

Иштта, тхандига, Дагестански АССР-е, термальни хих пайда эц цхьайолча моттигашка Iан хана йIовхал ялара. Лаьттанна кIалхарча «котельнеша» луча йIовхало Iалашву Махачкале ваха хIара бархIлагIа вола саг, хIаьта Избербаши Кизляри яхача городашка ваха хIара шоллагIа саг. Термальни хий дода тха бIаь совгIча предприяте, теплични боахаме, кхыча объекташка. Цу тIа а лаьттанна кIалхарча «котельнешкарча» йIовхала единицага додар пхеза — иттаза кIезигагIа да, ТЭЦ-о лучунта додачул.

Дагестане я термальни хиш дукха доахкаш йола моттигаш. Тхога йолаш я уж мел кIоарга доахк, температура меллай, минеральни состав миштай хьагойташ йола даннеш. Цо чIоагIа гIо ду лаьттан йIовхалах пайда эцара йолча. 15 шу совгIа хана Дагестане болх беча Управлене промысловикашта (ДагадоххарагIа аьлча, цу тайпара управленеш хьаьй Закавказье, Казахстане, Нохч-ГIалгIайчу Ставропольски крае).

Дагестане гучаяьннай термальни хиш оапасаш геттара дукха йола массехк район. Масала, Тарумовка яхача юрта юкхе бурув техад дийнахьеи буси 12 эзар тонн Iин рален (дукха тух доалла хий) луш йолча скважинана. Скважина чурча Iанара температура Цельсе 240 градусага кхоач. Тарумовски дIайха хий доаллача моттиге хьалъе лерхIаш я ГеоТЭС, хIаьта иштта рапах маьхера элементаш йоаха завод: цези, рубиди, бор, йод, кхыдараш.

Республика Iилмахошта термальни хиш доахкача моттигашта разведка а эксплуатаци а ярца, йайхача екъача ченашкарча йIовхалах пайда эцарца ювзаеннача изобретенешта авторски тешалаш деннад. СССР Iилмай Академе Дагестански филиала чуйогIаш хьалый геотерме Институт. Из я а я лоархIаме событи: вай мехка а кхыметел дунен тIа а эттара хьалха хьаьй Лаьттан йIовхалах пайда эцарца дувзаденна дешаш комплексно къестадергдола Iилман учреждени.

Вай мехка хьайийлаь 50 гаргга термальни хий доалла йоккхий моттигаш. Амма кхы а дукхагIа я. Йайхача екъача лаьттан ченех чот йоацаш пайда ийбе йиш йола районаш. Ала дезаш да, термальни хиш дукхагIча даькъе минеральни хилари иа бахьан долаш царех пайда оца хало хиларн. ХIаьта екъача йайхача лаьттан ченашка цIена тух а ца доаллаш дола хий чулахийтача, цу чу дIоах а лийя юхакхоач ваьга из, практически ше хиннача бесса цIена а долаш.

СССР АН Дагестански филиала Iилмахоша оттаяй йайхача лаьттан ченашка хий чулахийтара лаьтта искусственни эттIадара массехк способ. Цу лостамех дола балхаш дIахохьу керда хьаьйча института специалисташа.

Iилман тохкамаш дергда институто СССР АН Дагестански филиала кхыча учрежденей Iилмахошца, контакт а йолаш. Масала, биологаша дакъа лоацаргда термальни хих баьцовгIаш леладеча пайда эцарца дувзаденна балхаш деча. Физикаша цхьана къестаергья институто термальни хишцара пайда йола компоненташ хьакъестаяра, царна деминерализаци яра проблемаш.

1978 шера Махачкале хиннача геотерме даькъерча Ерригсоюзни конференца решене тIа белгалдаьккхад Дагестански АССР ГеоТЭС тайп-тайпара схемаш екъача йайхача ченашкара йIовхал яккхара способаш уттаергйола геотермальни полигон хьаелга.

Хабибула АМИРХАНОВ,
СССР АН член-корреспондент, СССР АН Дагестански филиала президиума председатель.
(АПН).

Дукха ха йоацаш бокхха толам баьккхаб «Шалинский» совхоза коллективо. ИттлагІча пятилетна программа хапал хьалха кхоачашъяьй цо. ХІанз бІубеца хургболча хьувкъима лард йоллаш — гурахьа дІадув ялаташ дІадувш латт совхоз.

Механизатороашта юкъе къаьстта тІехдика къахьегаш ва тракторист Султанов Нурди. 31 гектар норма йолча цун агрегато хІара дийна 45—50 гектар илат дІадув.

СУРТА ТІА: тракторист Султанов Нурди.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Социалистически интеграци лелаш я

Киембая СЭВовски гІулакхаш

Къулбехьен Урале, Киембай яхача цхьан хана хиннача кизакий юрта гаьна йоацаш, хьалъеш латт маьхера бийдал — асбестови руда чакхйоаха комплекс. Цу гІишлон масштабахи интеграционни хьисапахи АПН корреспондента Бусыгина Бориса дувц СССР гІишлошеча материалий промышленноста министра заместителя Акпилов Алексаяа.

— Уникальни свойствашйола минерал да асбест. Массанена а дайнадац из минерал, амма ишта с вешта хІара сага кийслу из быте. ЦІенкой тховн шІн лагаш доаце барзкъаши, автомобиль а сигаретий фильтр а... Кхо эзар совгІча изделе тайпай хувцаяйн йоаца компонент и асбест. Асбест универсальни хилара бахьан да цун свойствашшоай тайпара хилар — чІоагІа, эластични, электричество кІезига чакхйоалийташ, тІеххьара а, 900 градусага кхоача температура ловш йІовхала духьала отташ хилар. Хьовса эластични хиларагІа каст-каста «лоаман гета» оал асбестах.

— 1979 шера ноябрь бетта болх бе йолаелар Киембаевски асбестови лоаман обогатительни комбината хьалхара аргІа. Мел кия ба цун?

— Киембаевски комбината хьалхарча аргІо шера арахецаргья 250 эзар тонн асбест. Иззал дукха продукци кхихара кхоачашдаь балхаш боккъалдар аьлча Іалаьмате доккхий да. Монтаж яьй 68 эзар тонн металлоконструкцешта 50 эзар совгІа единицах латтача оборудованенен. Іоййллай 380 эзар кубометр бутув а вІашагІъелла а аьшкабетон, 12 километр йІаьха конвейерни лини. Производственни заданей боарам шин миллион кубометрал совгІа ба.

Промышленни корпусашта уллув хьалъэттай Ясный яха поселок — дукхаза вІаштІардаь нах чубаха цІенош, берий бешамаш, школаш, профессионально - техническа училища, библиотека, больничин комплекс. Хьалъеш латт культура Дворец, стадион. Укх шера 40 эзар сагага кхоачаргба города бахархой.

— Киембаера комбинат вІаши экономически гІо дара Совета членаш долча мехкаша цхьана хьалъю гІишло я. Дувцал, боккъала а, малагІа хьаьдда дола дакъа да цар лоацар?

— Ховш долча бесса, СЭВ членаш долча европейски мехкашка асбеста запасаш практически йоацаш я. хІаьта эша тІа-тІа дукхагІа эш уж. Цудухьа геттара ниййса я Киембаевски асбест йоаллача моттиге цхьана разработка ярен цун ларда тІа лоаман обогатительни предприяти хьалъярен кхея. Специалисташа дьвча лоархІамегІа, Киембаера асбестови руда запасаш кІезигагІа тоъ а 100 шера тоъаргъя.

СЭВ членаш долча мехкаша — дукхача оагІонашта юкъерча соглашеней доакъошхоша —, Іалашъяьй гІишло хилаяа аргІйовцача машинашца, оборудованеца, материалашца. Болгарен Венгрен автотехника еннай, ГДР-о — металлоконструкцеши дизель - электрически кранаши. Польшо яхнийтай экскаватораши подъемникаши, Румыне Іалашъяьй предприяти электротехнически шиташцеи управлене пульташцеи. ЧССР — дукха тоннаш хулача думпкарашца. Машинаш тІен оборудоване тІеи латт йовзаш йолча предприятей эмблемаш: «Икарус» (ВНР), 7 Октябра цІерагІа (ГДР), «Электротехника», «Автоматика» ФЕА, «Электроаппарат» (СРР). «Татра» (ЧССР), «Гута—Сталева Воля» (ПНР)...

«Сэвовски статус» еннай Киембайна цунна чулатташ доазол дехьара техника хиларагІа енна ца Іеш, эттара хьалха доттагІлен мехкий комбинат чехка хьалъяьлар ловш хиларагІа а.

Дефицитни бийдал хІанзэ а йолаенная Къулбехьен Урал — Малхбузехьен Европа яхача маршрутагІа.

(АПН).

Хьайбаш дика Іангара дахара

Коммунистически партей Советски правительства чІоагІа лоархІам бу продовольственни дош къоастадара. Из дош бокхача лоархІаме хилар КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме цІаьхха а белгалдаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева. Парте лерагІа чакхйоах мехка индустриальни потенциалах юрта боахам дегІабоалабара шерра пайда эцара программа.

КПСС ЦК июльски (1978 ш.), октябрьски (1980 ш.) Пленумий решенеш чакх а йоахаш, Наурски района юрта боахама къахьегамхоша, цу дакъе хьайбаш леладераша а толаме чакхдаккха лерхІ 1980 шу а бІарча иттлагІа пятилетка а. хІаьта цхьадолча хьоккамашта — тхана, шурийна — пхе шера план 1980 шера 15 октябре кхоачашъяьй.

1981 шера кхы а дукхагІа доахаргдолаш а кийчлергдолаш а да хьайбай продукце деррига тайпаш. Хьайбай продукци дукхагІа йоахартья нерттерча дакъе хьайбай коа тІарча оалхазарийи продуктивность лакхъяра, масса тайпара хьайбаш лебадара, материально - технически базах пайда дикагІа эцара, къахьегам вІаштІехьбаьккхара гІулакх эргадоахаш тоадара чотах. Эттара боккхагІча лоархІаме да дика доакъараш дукхагІа дахар.

Района плана тІа теркал даьд колхозхой, болхлой, гІулакхерча наьха шоай доалахьара подсобни боахамаш дегІадоаладелга. Бахача нахага дукхагІа дожаргда доакъараш, хьанхий хурскаш, котама кІоригаш. Колхозашеи совхозашеи бахача наха новкъостал дергда доакъараш кийчде, сов йола продукци йоахи. Из доала хІама кІезигача лоархІаме хургдац бака нах продовольственни товарашца дикагІа Іалашбара.

Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдулургдац къахьегам дика вІаштІехьбаьккхача мара. Цу тайпарча хьалех цаІ да доахашна Іан кийчо яра уж дерттІа Іангара дахарь, общественни хьайбаш эша ца далийтар.

ДІадахача Іай доахи Іангара дахара даькъе хиннa кхоачамбоацараш теркал а даь, района хьайбай боахаме кулгалхоша, специалисташа, болхлоша дахза дарт мел доацар ду доахан укх шера дика Іангара дахара.

Района колхозашеи совхозашеи кийчъяьй 31000 тонн йол е эшалох 91,5 процент, силос 55485 тонн е 63 процент, сенаж 267 процент, ча 104 процент, баьций витаминни хьоар 112 процент, концентрировании доакъараш 70 процент. Уж деррига доакъараш совккарчул дикка дукхагІа Іалашдьад. Дахаргдолаш да минеральни доакъараш, доакъара дрожжеш, моака. Наурски даьтта доахкхачен нахчаш ечен заводе лаьрххІа Іаьсаштен хурскаштен мелаю шура кийчъю 8 тоннега кхоачаш, хІаьта цо новкъостал ду пачхаьалкхента йоккача шурий товарность лакхъе.

Доахана Іа доаккхаргдолча метте хьатІазаал 70 процент йол, 30 процент ча, хІаьта 90 процент силос хьаьхача саьнгарашка хьайбай фермашта юхе Іочуелай.

Іа доаккхаш хургда 12000 бежан, цу даькъе 3750 етт, 1600 хьакха, 180500 устагІа. Хьайбаш чудоахкадеча отарашца Іалашъяь я дукхагІа йола колхозаши совхозаши. Хьайбаш чудоахкаду моттигаш, чуІе цІеноа, доакъара цехаш, механизмаш, оборудовани тоае къаьстта бригадаши звенояши вІашагІъехнай.

Іай доахан чудоахкаргдола моттигаш дика кийчъяьй «Россия» яхача колхозе, из леладеча «Притеречный» совхозе, «Авангард», «Советская Россия» яхача кхоший совхозашка. Тоаль яьнпай жерч чудоахкаду желаши жена искусственни осеменени ю пункташи. 15 октябре денз йолаеннай жена искусственни осеменени.

ГІишлон материалаш ца хилар бахьан долаш тоаль яьннаяц «Терский» совхозера, «Россия» яхача колхозера напа хьаххарч чуйоахкаю свинарникаш, хьалъяь яьннаяц Ленина цІерагІча колхозера напа хьаккарчашта лаьрхІа керда свинарник.

Хьайбаш леладеча хІара ферме, бригаде а деррига боахамаш район чулоацаш а хьадда практически мероприятеш кийчъяьй доахана Іан кийчо яран уж дика Іангара дахаран. Укх шера Іай декха доакъараш кийчдара денвен бийсанвен лаьрхІа задавеш оттаяьй. Масала, хІара деннен бийсанвен 50 тонн гранулаши кормосмесаш, 50 тонн доакъараш кийчдергда, термохимически хьисапе кийчдергда ча — 15 тонн. Деттача доахана, Іаьсашта, хурскашта мелаьé мужи чудари кийчдара чусоцадаь мел йовккхачь хана пайда эцаргба 120 тонн кербамидаши 90 тонн фосфатеха.

Хьайбашта декха доакъараш кийчдара района колхозашкеи совхозашкеи болх беш 29 доакъарий цех я. хІаьта кормосмесаш кийчъяра хьаьлъ йоалаш латташ кхы а 6 цех я.

1980 шера 1 декабрь хьатІакхачалехьа вІаштІехьдаккха лаьрхІад ерригa йола нийсса ах чам хьайбаша Іа доаккхаргдолча моттигашка хьатІаозилга, хІара ферме кхаь беттал кІезигагІа йоацача хана даьал доакъар Іалашделга.

Гуйран - Іан замалаьа чуоттадаь хьайбаш — 1300 бежани 8000 хьакхен — геттара дика кхоабилга вІаштІехьдаьккхад. юкъера лаьрхІача дулха дІачулургдолча хІара бежана дозал 350 килограммагеи хьакха — 110 килограммагеи кхоачаде лаьрхІад.

Укх Іай доахани коа тІара оалхазараши кІезигагІа цамогаш хилийтаран ца дойтарен тІаерзаьлча мероприятей план оттаьй хІара боахаме. Кхы тІа а чакхдоакаш гІулакхаш дй бруцеллези туберкулези хиина доалан дола боахамаш — «Терский» совхоз, Ленина цІерагІа, «Россия» яха колхозаш, «Наурский», «Комсомольский» совхозаш — уннахцІенача хьал тІа оттадара тІаерзаьлча комплексни мероприятей план кхоачашъяра.

ЧІоагІа вочa хьал тІа да районе яа леладара гІулакх Іаьхара дика жерч дуаацадара (дахартдола жерч лувчадаь даьннад) эша материал — 12 тонн креолини 3 тонн технически гексохлоран — тоъац. нагахьа сапна из сиха хьа ца кхоаче, жина юкъе гира дІадаржара кхерам ба, тІакхта тха доврга.

Доахана Іан кийчо ечен царга Іадоаккхийтачен тІаьхьам лоаттабе боахамашкеи фермашкеи хьокабаьб бехктокхаме болхлой.

КПСС Наурски района бюроси райисполкомои цхьана яьча заседане колхозийи совхозийи кулгалхошта, специалисташта, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта тІадиллад доахана Іа доаккхача юкъа хьайбаш леладеча фермашеи бригадашеи беча бакха хІара денна лаьрхІа тІахьожа лоаттабелга, эшаш дола новкъостал делга. Боахамий дикагІбола болхлой, механизатораш хьайбай боахаме хьожабелга. Іан замалахьа хьайбай продуктивность ма могга дукхагІа лакхъярца а шура, дулх, кхы йола продукци ма могга дукхагІа яхара задавеш тІехкхоачашъярца а хьайбай болхамерча болхлой материальни безам совбаккхара морально - материальни стимулировани яра тІадерзаьлаь гІулакхаш чакхдоах рекомендацеш еннай.

Хьайбаш леладераша мел эшаш дола культурно - бытовой хьалаш вІаштІехьдахара, тІадувхача барзкъашца, йоагоча хІаманца, кхачан продуктанца уж Іалашбара, торговни медицински гІулакхаш хилийтара де дезар дешда.

Ерригаш а хІана яц аьнна йолча желашна электрически сердал чуйиллай, хьайбаш леладераш дика кийчъяьча квартирашка бах, из Іуй а кхыча а дезалий цІагІа радиоприемникаш, телевизораш я, хан - ханнахьа кхуль царна газеташ, журналаш.

Производстве хьалхалаттарашта дела совгІаташ, сийлен грамоташ тел, сийлен Уллата тІа дІаязбу.

У. МИШИЕВ,
Наурски района юрта боахама управлене коертера зоотехник.

Доьзол дехьара

Социалистически мехкашкара хоамаш

ХІАМАН ИХОМ БАРИ ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕССИ

Ялх миллион тоннал тІех доагор кходе лаьрхІад Чехословаке карарча пятилеткагІа (1976—1980 шш.). ЛоархІаме денкар хургда энерго ресурсех кхом беш пайда эцари эффективно дІаахийтари дІахо доллача шерашка а. Ишта, 1990 шерага кхачалца йолча хана 25 миллион тонн доагор кходе лерхІаш да. Бизза пайка ийбара кийъ лаьцаб энергие къаман хьастех. эттара хьалха тайшача кІорах. ДІахо дегІадоагІаргда ядерни энергетика дакъе СССР-ца а кхыча волшал долча пачхьалкхенашца а цхьана леладу гІулакхаш 1985 шеррехье болх бе йолалийта лаьрхІад Чехословаке юкъара мощность 3500 мегаватт йола атомни электростанцеш. 1990 шу тІакхоачаш республика электроэнергие юкъарча производстве АЭС доаца дакъа 33 процентал тІехдергда.

(АПН).

БАЛКАНИТ — КЕРДА МИНЕРАЛ

Дерригача дуней минералогех долча справочинкаш тІа дІаяздаьд керда минерал — балканит. Из хьадийллад софийски лоаман института преподавателя доцента Васил Анатасова.

Минерала образецаш хІанзе долаш да Сочерча естественно-Іилман музе, Москверчи А. Е. Ферсмана цІерагІча минералогически музе, Новосибирскерча геологен геофизикан Института музее коллекце юкъе. Балканит (цунй составага диллача — из цІаста сульфид, дотув, ртуть) сигал бесса лестача болата бесара да, тІехе шьера а къегаш а я. КІезигача ртутни минералех цаІ йола из химически соединени хІанз а тІехьа ца йовзаш а керда а я.

(София—пресс—АПН).

ШЕРРА ЦХЬАНА ГІУЛАКХАШ ЛЕЛАДАР

Экономика дукхача доакъошна цхьана леладеча гІулакхаша вІашкаувэ советски югославски специалисташ. Дукха ха йоацаш, масала, промышленни ток еннай СССР техническа гІо а деш хьалъяьча «Костолац-3» яхача теплоэлектроцентрало — кІор богжкхилген электроэнерги хьаелген цхьа производственни цикл йолча СФРЮ эттара хьалхарча лоаман - энергетически комбината объектех цхьан[illegible]ве. СССР предприятешца кооперации яь йола югославски заводаш арахеца йолаенна республика кердача дакъа — атомни энергетикена йоле оборудовани.

Интернациональни коллектива къахьегаш я вай мехко техническа новкъостал а деш Іалашъяь болат лоаладу цехи СФРЮ эттара йоккхагІа йола дoменни пишки йолча Зеница металлургически комбината хьалхара аргІа хьалъеча. Производственни кооперацешЬ вІашагІийлаэб кхтта ловнмт долча пачхалкхенаш автомобилаш ераш а. «Црвена застава» яхача Карагувацки заводаша лоаттаю, масала легковой машинаш арахецача Волжски объединенена автомобильни узлаши оаткалаши. хІаьта республиката юхкхоеч кийча «Ладаш».

(АПН).

КАГИРХОЙ НАЬКЪА БАЬННА ЛЕЛ

Шин мехка юкъера туристски буввамаш дегІадоаладара хьажъехьарча Соглашенега хьежжа 1981—1985 шерашка Советски Союзе боагІаргба 2,5 миллион саг Германски Демократически Республика граждадаш. Къаьстта яйкь бара тІера ба кагирхой. Укх шера СССР боагІаргба 73 эзар саг ГДР кагий нахи мехкарийи. Уж вайцига боагІилга вІаштІехьадовлах «Югендтурист» яхача кагирхой наькъагІа лелара бюро. Цун гІонца лела йиш я ГДР гІолла а «Югендтуриста» 22 эзар сага лаьрхІа шийна салаІара центраш, турбазаш, лагераш, кемпингаш я. Шер-шера 100 миллион марка хеп пачхьалкхено туристски объекташ тоаяран шеръяран.

(АПН).

УРАГІНОДАШ ЛАТТ ГОРОД

Монголе масса а минерагара бІаьш бола нах баьхкаб Багануурски кІора комплекс хьалъе. Царех цхьабараш гІишлош хьалъеча площадкашка балхаш деш боах, кхыбараш «БелАЗаш» лелае, экскаваторам тІа болх бе Іомалуш, Эрдэнэта а Шарынгола а предприятешка производственни практикагІа ба.

ХІаьта горнякаша кІор хьаллел хана йолча шахта чура. Шийхана укхаза болх бец хургъа 40 тонн айе [illegible]чинаш, электровозаш, автонаш — самосвалаш, ина бола бульдозераш. Улан - Батора гаьна йоацача моттигерча цу комплексах хургба центральни районаш доагорах Іалашъю кертера хьост. Из шера ялх миллион тонн «Іаьрна дошув» ваякха лаьрхІа я.

МНР кердача промышленна объекта технико - экономически проект оттаяча дакъа лаьцай СССР 15 Іилма тохкама институто. ГІулакх толамеца лелаяга Іалашдара советски гІишлошхоша экспедитеци е дІабехнаб Улан-Батор — Багануур яха машинникъа монтольски столице лакхача вольте ЛЭП-я.

ХІанз укх сехьете Багануре деш латт 25 эзар саг бахаргбола хоза таьдь город хьалъяра балхаш. ХІинзале дІаевннай нах бахаргбола хьалхара микрорайон, гІишлошъяра йола йоккха промышленни база, столови, тика, кхыйола культурно-бытови учреждениеш.

(АПН).

РЕСПУБЛИКА ЙОККХА ХИМИ

Румыне йоккха хими сиххача темпашца дегІаухаш латт, шийй продукци лоттаю цо чурча рынке а, хІаьта иштта 110 доазол дехьарча пачхьалкхеи а. Пловдиве, Загребе, Лейпциге хиннача ярмаркашка дошо майдилгаш хьожаьй синтетически каучуках яьча румынски изделешта.

Дакъа дегІаахара керттера лостамех цаІ — 1985 шу тІаккхоачаш 1,7 - эза дегІайоагІаргйола пластически массай производство. Карарча шера Нэсэуд яхача городе продукци тела йолаеннай пластмасса изделеш арахецара хьалъеш латта йоккхача комбината хьалхара цехаш.

Республика химикаша дакъа лоац халкъа боахаме бийдалаха материалехи шерра пайда эцара проблема къоастаеча. Къоастадаьд шоаллагІа пайда эца йиш йолча продуктай 200 гаргга тайпа. ХІара шера производственни циклана юха юкъехьу 100 эзар тоннал тІех серни, хІаьта иштта соляни кислота. Уттаеш латт промышленности цкъа пайда эйца йола пластически массаш хьагульяра формаши методаши.

(АПН).

США. Массехк шу да города тІакхаьчача финансови халонех кІалхара яла тІерташ унахцІено лоарра, образоване, наха чуІе цІеноа хьалдара, кІалбисарашта дехча новкъостала хьежаю бюджетни ассигнованеш кІезигъеш Нью-Йорк йола. Эттара чІоагІагІа из Іаткъаш да дукха дукхагІбараш чІоагІа къе болча Гарлеме бахача наха. Укхазарча негритянски кагирхошта юкъерча балхазала боарам 50 процентага кхаьчаб. школаши больница ши хаддаьза кІезигъу.

СУРТАШ ТІА: 1. Гарлемера «Сайдэнхэм» яха больница дІакъовла аьнна городерча Іаьдало яьча решенена духьалара демонстраци йолча хана. Больнице чухь Іохайпа багІара хьисапе забастовка еча бІаьш болча бахача наха шоаш мутІахьа хилар дІалайта больницана юхе гулбеннаб демонстранташ.

2. Демонстрацена юкъе дакъа лоацача наха духьалъьякха герзанца кийчъяь полицейски кардон.

В. МОСТАВЦА сурташ, ТАСС фотохроника.

КАЛЕЙДОСКОП

«ДОШО ИХОСАБАРГ» ХОАДАЯР

Эттара хьалха кхачай опиум Бирме XIX бІаьшере йолаеннача хана, Англи мехка колонизаци е йолаеннача тІехьагІа. Из цига кхаьхьараш бар керттерча дакъе китайски купецаш. ХІаьта бирманцаш наркотикага бахара а шоай лаьттанашка опиумий мак дІаве уж раьзабара а юххьанца мах боецаш тІаьр царна из. Колониальни Іаьдалашка дазар опиумин торговлена йолъя хургдола цхьаккха а хІама: цар маьнана хий санна чуухар налогий хьисапера пайда. Алхха Бирма къамукъадаьккхара болам сомбалча мара болабелахар наркотикий производствана а цун потребленена а доалув детта.

Хьинаре а планагІа а къовсам лоаттабу «кІай Іожал» кхухьарашца Не Вина правительства. Цо толаме чакхъяьккхай майка кхаш хІаланде, опиум юххьанца чакхйоаха лабораторешй йохае лаьрхІа хиннa операцеш. Цу хана гучадьлар «кІай байракх» яха антиправительстве кия, китайцашкахь ораш йола парти а шоеха дІакхийттача опиума производителий «вокккхача къилбаседенгахьарча лоалахочуйца» чІоагІа бувзамаш дилар. Гучабьлар бизнеса кхьбола доакъошхой е.

1974 шера йолаелар Бирма правительства наркотика производителашца лоаттабеча къовсама керда этап: тІайийцар наркотикех дола керда закон, хьайир наркотиках харцахьа пайда ийбара комитет. Пхе шера (1975—1979 шш.) лаьцай 425 килограмм героин 27341 килограмм опиум — бийдали, хІалакдаьд эзараш акраш дола мака кхаш.

«БЕЛОСНЕЖКЕИ ШИ ГНОМИ»

Массехк бутт ба Англе актерий профсоюзо «ДІа ца къовлаш дисагІо дергда вай театрашта!» яхача лозунгагІа йола кампани йолаяь. Цун доакъошхоша дІадех правительствегара социальни гІулакхашта йола ассигнованеш, цу дакъе искусство дегІайоалаярaраш а, кІезигъелга соцадар. Торе чакхйоахача цу тайпарча политико актерий вахара хьалаш чІоагІа толхадаь ца Іеш, театральни искусствана докккха ве а ду. Финансойи кризисо массанена йовзаш [illegible] произведенеш а «зІамигье» езача кхоечабу режиссераш. Вулвергемптоне хьажа йиш я «Белоснежкеи ши гноми» яхача пьесага, хІаьта «Недли арте» труппа «Али-Бабаи шовзткъа разбойникаи» оалача спектакла репетици еш я...

КІалдиса да зІамига театраш хинна ца Іеш, кхьметтел мехка хьалхле лелаю коллективаш а. Дукха ха йоацаш Лондоне чакхъяьккхар аукцион, цига гулдаь ахча «Ковент Гарден» яхача королевски театра фонде дІачуделар. Цхьаькха а хІама юхе да дуташ ехнар вовзаш волча дирижера Дж. Солте кийна хинна «Тристани Изольдеи» яхача Вагнера опера партитура, Федор Иванович Шаляпина автопортрет, искусственни бриллиант а тІадоаллаш хинна английски илланча Элтона Джона хинна велосипед, «роллс-ройс» яха автомобиль, принцеса Маргарита дайтача «Кенсингтон-палас 1978» чхьагІара шуцьай ши дюжина... Аукционо делар 191256 доллар. (АПН).

Балаев Салмана пятилетка

Говзал цу сахьата хьахулаш яц. Из караеразара а доккхай толамаш дахара а тІагІертта дукхача шерашка къахьега дезаш хул. Иштта хилар из Балаев Салмана, — Шелковски района Ленина цІерагІча колхоза жа Іун.

Ялх шу хьалха вахар из жа доажаде № 1 йолча ферме. Цул хьалха шофер вар из. Колхоза правленен партномой жа доажаде нах хьийхача, машина ко дІа а хийца, же тІа лелаю гІадж бе еллар цо. Опыт йолча жа Іун, коммуниста Айбулатов Айболта эІамагІа волаш болх бе волавелар из. Шийна деш дола хьехар дика дІаэцар Салмана.

Жа доажадеш шу даьнначул тІехьагІа дахкача же, ферме вокхагІвола жа Іу хилар цох. Юххьанца дезз хьалхалаттарашца а волаш дІаволавелар болх бе.

Вовзаш волча жа Іун, Социалистически Къахьегама Турпала Н. А. Эсмухамбетова опыт хьанийцар цо. Жена тІехьара Іоахарий дукхагІа кхеден тха дукхагІа дахен волавелар.

Укх шера бІаьсти жа дахкача хана сегота уйлеш яйтар жа Іунга. Цо ладувгІар специалисташа дувпачунга, дагаувлар царца, шийна хетар дувцар, новкъостал дехар.

Жа дахка доладелар. Из чІоагІа хьажа везаш а бехкхтонахме а гІулакх да. Цудухьа Салман жа дахкача хана ди а бийса а йоаккхаш жеже хулар Балаев Салман. Цкъаза ийб е и хІама дац а ха тоъацар. Іоахарий дезая дика хьожаш хилийта гІертар из. КІаьд ца луш, хьинаре къахьегарца шийй бригада члений болх бара безам айбора цо.

ТІагІертта къахьегар бахьан долаш дика толам баьккхац. Жена тІехьаре Іоахарий къоасталеча хана бІаь жийна тІехьара 139,3 Іаьхар хилар цун. Из колхозе эттара тІех а районе бокхагІчарех а бола хьоккам бар. Бригадо дикка тІехкхоачашйир пхе шера план.

Укх иттаагІча пятилетке цу бригадо ше тІайийцача декхарагІа 3540 Іаьхар тІехьара къоастабе безача метте, 4443 къоастабир.

Укх пятилетке юкъера лаьрхІача бІаь жийна тІехьара 128,8 Іаьхар къоастабир.

Дукха даьккхад тха а. Пхе шера 197,3 центнер якха лекхар долаш 220,8 центнер яьккхар. ХІаьта хІара устагІанна тІера 5,9 килограмм якха лаьрхІача 6,4 килограмм яьккхар.

КПСС XXVI съезда сийна лаьпача яхье хьатІадоагІача шера хІара бІаь жийна тІехьара 140 Іаьхар хьалкхебен хІара жийна тІера 7 килограмм тха даккхен декхар тІайийцад бригадо. Из кхоачашдара мел эшар долаш да дика кийчъяьй желаш, доакъар цар Іа доаккхаргдолчча хьатІадеяад, жа тоаденна да.

К. ФАРНИЕВА.

Вежарашха йолча республика юбилей

Марийски мохк

Шиi 60 шу дизар дезалеш я Марийски Автономни Советски Социалистически Республика. Из улл Юкъерча Волга йисте. Къаьнарча хана деиз укказа дахаш да Советски Iаьдал латтана шераша шоай мохк бокъонца ираз долаш хилийта гIерташ къахьегаш дола халкъ.

Революци ялалехьарча Россе мари халкъ тIехьадиса хиннад. Хьуннитеи ушалаштеи юкъе улла, мехка промышленни культурни центрех наькъаш доацаш дIахаьда хинна из мохк, цхьаккха бокъо йовцаш, тIехъабиса хиннаб. Книжкаш, газеташ, электрически сердал хиннаяц цига.

Советски Iаьдало, хьанкъалеча ленински къаман политико мари халкъа кхыча халкъашта нийсса бокъонаш е пачхьалкхен декхараш кхачашдара йола торонаш еннаб.

1920 шера 4 ноябре марийски халкъа автономи ллара хьакъехьара декрет арадаьккхад. 60 шера цо хьабена никъ бIаьшерашта нийса ба: кIерамгара — массанахьа электрификаци ерга, хулчешкара — электроники автоматически приборш [illegible] мителаш, радиодеталаш, холодильни оборудовани, хьутеда комбайнаш, целлюлоза, кахьат, витаминаш, искусствени цIекий... хьанрга кхоачаш. Дахчан кохаргера — агрално-промышленни комплексашка, вIалла дешанза хиларгара — школай, техникумий, ВУЗай йоккхача сетага, къаман литературей искусствой хьанрга кхоачаш.

Толаме дегIадоагIа Iилма. Республике болх бе ээари шиi бIаьи сонгIа Iилман болхлоа, цу даькъе Iилмай кхобIаь доктори кандидати ва.

Марийски АССР вахара деррига доакъошкь карагIдийначa толамаша тешал ду хIама хьекхоллаш дола социализма низаш, пролетарски интернационализма ленински принципаш нийсе хилара. Республикана енай Ленина, Октябрьски Революцен, Халкъий доттагIален орденаш.

СУРТАШ ТIА: 1. Йошкар-Олерчa Ленина цIерагIча майда тIара пионераш.

2. Эрсаша санна марийцаша а гусли — къаман музыкальни инструмент лоархI.

Е. ЛОГВИНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДАЙ-НОАНОЙ ИРАЗ БЕРЕХ ДОАЛЛ

Дезало сига вахаре къаьстта моттиг лоац., Дезале вокха хул, кхетам эц саго, цига Iомаю вай обществе вахаралелара моральни нравственни нормаш.

Законо дезален обществанен тIадуал хьатIаккхувш йола тIехье коммунизм хьалхьеча хьинаре дикъа лоаларгдолаш кийчъе. Тха районе дика бовзаш ба барт тайна бола ГудаевгIар дезал. Суламбикием Хьаваси хьалхедаьд 7 бер. Царех хIаране хьалаьцай вахарера шиi моттиг, обществана пайда луш ава.

Йоккхагiйола йоI Роза, кооперативни техникум чакх а яьккха, района больнице бухгалтер я. ХIьта Раиса цу больнице медсестра я. Цо наьха уналцIено лораю. Луиза, Наиста, Таиса бераштa хьехаш ба. Цар дер хила, бакъда, беркате гIулакх да. Уж хаддаиза бераштa юкъе ба. Районе комсомольски вожак я Малика. Цун нагахьа мукъа ха хилац собранеш, лекцеш, отчеташ, вхыдараш хул. Бакъда, из саготдеш, кадаш яц. Цар воша Руслан экспедитор ва. Цо а шиi гIулакх дика леладу.

Хета тарлу Суламбикен Хьаваси мишта хьалххебаьб ишттал боккха а барт тайна а дезал, мишта кхийнад цар берашка дешийта, аьнна. Дезал ишттa хьалххебара къайленаш хоаш хиннабий-теш уж? Бераштa кхетам балара цьавкха а къайле яц цар. Бакъда, цаI-м дар цар: Суламбикен Хьаваси хаддаиза дагалоаттабора бераштa кхетам баларах бола шоай бехктонхам. Цу гIулакхах доккха беркат даьлар: дерригa бераш нийсача новкъа даьлар.

Дийла а доккха а долча дунен чу гIа баха долалуш бераш тийнар шоаш накъадоахар эгтара тешамегIа а дикадер хилча ловш а бола нах хиларах. Уж бар цар дан нанеи. Цар дика кхетадора, нагахьа санна хатар йийнача, эгтара хьалха оарцагIча даргдар, дан наиен долга. Цар шоашта долла хIама — гIулакхаца а кхетамца а — хургдолга ховра. Цудухьа шоаш хьоча наькъагIа бIубенна гIа боахар цар, вахаре нийсалу халонаш эшайора.

Даси наиаси Iомадора шоай бераш эшача оарцагIдовла, боккхагIбарий сий де, эIамагIчарна новкъостал де.

Цхьа хIама да белгалдаккха дезаш: дан наиен шоаш къахьегаш а бераштa къахьегам безийтаи а хиннад. Суламбикен Хьаваси бераштa хьайга хало ийнаяц: дика хьалхкхийнад уж, дог деладеш да шоай даьн наьнеи. ХIаьта Суламбикен Хьавайи ираз шоай бераш ишттa шоашта а ваха а дика хилар да. Вай мехка хила ма боагIара бола граждаиаш а хиина дIаэттаб цар мехкарийи воIи.

Тахан деша укаш дола бераш, кхоана доиххача вахаре никъ бе долалургда. Уж вай общества хила ма боагIара бола членаш хилийтара эгтара хьалха йоанхо е декхаридла ба дай-ноаной, общественность. Ишттa хургдолаш кхедаьд шоай бераш Советски юрта бахача Хьаваси Суламбикен.

Б. СОЛТАГИРЕЕВ.
Советски район.

ХУРГБОЛА КОНСТРУКТОРАШ

Иттлагiа шу да Т. М. Абиева Назранерчa къоначa техникий станце директор волаш болх бу. Безаме а кетаи гIулакх а доваш, бераш дукха а дезаш бу цо в кружокий кулгалхоша а из болх. Хьалха черченен сурташ дехкарен преподаватель хиначa Мидиге ТIахIира дика къовсталуш хозеи дехи хургбалча модела схемеи, цун оатхалийн сурташ.

Станце болх беш я 9 кружок: авиационни, автомодельни, радиомодельни, «ХIама де хоаш кулгаш» яха, картингистий, слесарни, ракетомодельни.

Абиев ТIахIирца кхьана тхо чудоал кабинете. Цу чу латтача бераша яьча хIамаш-ва хьож. Ерригаш а хозен оригинальни ярашта чIоагIа тара, фабрике йича санна хетаи селлара дича хьаль я уж. Ценашца хьалдада кружоке болх беш боаккараш гойта сурташ.

«ХIама де хов кулгаш» яхача кружоке дешаш да 2 — 5 классашка дола бераш, хIаьта вокх кружокашка — 6 — 8 классашкара дараш.

Кружокий кулгалхой тоьаш тха, якаш, дуц Абиева. Нагахьа санна станце оттат йиза яларе, йоах цо, станце Iомалуш 400 совгIа саг хургвар. Цул совгIа, кружокa кулгалхо профессионально кийчвенна саг хилар а боккха лоархIаме да.

Берашта дукха еза техника. Масала, М. Тамасханова кулгалдечa автомодельни кружоке дешаш 80 гаргга бер да. ХIаьта картингистий кружоке кхьы а дукхагIа ба — 100 совгIа саг. ХIаьнкашта дукха деза модель ярал совгIа, машин лелаевга а.

Къоначa техникий станце Iомалуш да Назранерча еррига школашкара бераш. Бераш укказа Iомадала хьаккувал цар даьша-ноанойша шоаш а. Цудухьа городе а районе а деша эгIа бераш шоай мунгъа ха укказа йоакхаш хургдолаш гIулакх хила тарлургда станцех, нагахьа санна из хьал а лоале, цуна новкъостал а дойя.

К. МАРЗИЕВ.

Арахецаш я керда мебель

Украински ССР, Ивано-Франковскерча Богдана Хмельницке цIерагIча мебельни фабрике арахеца йолаьай хьаьша цIенна лаьрхIа керда гарнитур — «Оксамит».

В. МИГОВИЧА сурт. ТАСС фотохроника.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ФЕ ХИЛА

Гуйрено шиi бокъонаш хьалийцай, хIара денна Iуйрийна тIатеIIа доалаш дохк хул, наькъагIа водаш гаьнара хIама дика бIаргагац, тIаьда а лувкаш а хул асфальт. Иштача хана машин лаьлла водаш къаьстта чIоагIа хьоакаш лоралуш хила еза, цIаьхха голаш етта, сов сиха лелае мегаргьац машин. Массеха ди хьалхагIа гетта ра Iуйрийна «Москвичаца» Жуковске улицагIа консерви заводагахьа водаш трамвай соцача моттига юкхе IотIакхончаш тIакIалтIа кхоссай автомобиль » В. У. Немаклова шин тIашлочох тIа а тохаш, хIаьта царех паI вийнав, вокхана хала чов хиннай.

Ножай-Юрта района Заидакъарча В. Закаева, «Ява» яха мотоцикл лаьлла воагIаш сов сиха хахкорех на юстара дикха па я кхуэш, духьала йоагIача легковой автомобила тIатехай.

НаькъагIа лелара Правилаш чIоагIагIча тайпара толхделга да корта бохо малар менна а волаш транспорт лаьлла хар. Ки лаьша вагIа пьлиша — наькъагIа леларна бочкха ихераи Кхыметтел кIеант-дукха хара къаракъ менна веце а, наькъагIа лелара правилаш толха ца еш Iац — е сов сиха лоал. е бокъо йоацаш хьалхавала гIорт, наькъаш вIашагIкхета моттиг теркальяц.

Бийса кхача хана менна а волаш, «Ява» яха мотоцикл лаьлла воагIаш машиннаькъа йисте багIача бIоагIана тIатехай из Надтеречни района Гвардейское яхача юрта вахача В. А. Шеппова.

Менна волаш Черазеппера Гроане воагIаш автомобиль юхе къовла ца а могаш, наькъа йисте иагIача совaча гаьна тIатехай легковой автомобиль ГПОПАТ сварщика С. Б. Васильева. Из авари хиннача метте пассажир вийнав, хIаьта водителa чIоагIа човнаш лай.

Дуккхаза а авареш хул машенца иен аь бола гIашлой бахнан долаш. Менна а волаш Старе Сунже гIолла гIаш хьавоагIача А. М. Магомадова машин тIатехай. Цига хьаьна сотрясени а хинна больнице Iовалтов тIашло.

ДIадахача кIирагIа (23 октябрера 30 октябре яхачала) республика наькъашка 28 авари яьй 8 саг ве а вуаш, 18 сага човнаш а еш.

НГIАССР МВД ГАИ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

1 НОЯБРЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурни салаIарен парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. Парка радио. «Октябрa илли» яха радиоконцерт. 16.00. Парка радио. «ДегIаеначa социализма интеллигенци» яха радиобеседа. 17.00. Кинолектори. «Октябра салтий» яха хьалхара фильм.

Хинакий культура Дворец. 12.00. «ГIозвча кхоашенга гIа боахаш л вай республика» яха пионерийи дешархойи цIей. 16.00. «Беш бар халкъа тIом» яхача книжка автораша С. Воронеицеи цу книжка турпалошцеи кагирхой вIашагIкхетар. 18.00. «Аврора» лаллагара космически ракеташка» яха кинофестиваль.

2 НОЯБРЬ

С. М. Кирова цIерагIа культурни салаIарен парк. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. Парка радио. «Тхона лаьле даха а къахьега а новкъостал ду» яха радиоконцерт. 16.00. «Герз дIадакхар — замо дIадехар» яха радиобеседа. 17.00. Кинолектори. «Октябра салтий» яха шоллагIа дола фильм.

Клуб КИМ. 19.30 Кагирхой салаIара сайре.

САКЪЕРДАМЕ ЧАКХДАЬЛАР ЦIЕЙ

Дукха ба тха школе комсомольцаш. Цар массане а дика деш, шерра дакъа лоац школерча общественни балхаца, художественни самодеятельносте. Царех ба Чемурзиева Зарема, Алхастова Хьади, Муцольгова Зарема, Цечоева Райсхан, Дидигова Рукъет, Арчакова Райсхан, Арчаков Султан, кхыбараш. Алхастова Хьади комсомольски организаце секретарь я. Дика лелабу цо комсомольцашта юкъе политико-кхетама болх, хаст-хаста собранеш ю, кхыйола общественни мероприятеш чакхйоах.

Дика кийчбенна чакхдаьккхар тха комсомольцаша шоай цIей — комсомол хьахинна ди. Комсомольцаша меттел, из цIей кийчдеча а чакхдоаккхача а хьинаре дакъа лаьцар кхыча дешархоша а пионераша а. Цу дийнахьа укказа хозаш дар партех, Даьхенах, комсомолах, къоналлах дола иллеш, деш дар халхараш, ешаш яр стихаш. Из мероприяти чакхйоаккхача хьинаре дакъа лаьцар школа баьха организатора Умарова Мовлатхана, хоровой кружока кулгалхочо Украинская Надеждас, кхычар. Доккха доаца концерт оттадаь шоай боккхагIа болча вежарийи йижарийи цIей дездир пионерашеи октябряташеи.

Цу дийнахьа комсомоле хьайийшар керда кагирхой. ДикагIа болча комсомольцашта, дешархошта совгIаташ делар: книжкаш, альбомаш, кхыйола школе эшаш йола хIамаш.

И. АУШЕВ.
Наьсар-Кертерча № 1 йолча школа хьехархо.

Хьамсара новкъостий!

ДIАХОХЬОШ ДА 1981 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язбу бувзама ерригачa отделенешка а промышленноста предприятешкарчa, транспорта, гIишлошъеча организацешкарчa, дешара заведенешкарчa, колхозашкарчa, совхозашкарчa, учреждешкарчa, общественни организацешкарчa кехайозуш доржадечa общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом 12 кепиги; ялх бутта— 1 сом 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.30 — Iуйранара гимнастика.
9.15 — Узбекски ССР художественни коллективий концерт.
9.40 — «Бераштa вахарех дала».
10.10 — «Шоана, даьй-ноанойIа».
10.40 — «Лирически дег-уйла». Концерт.
11.15 — «Советски вахари».
11.45 — «ГIонара а тоггара е валие».
12.25 — И «Спортлото» тираж.
12.40 — «Москвичаш». Телевизиони клуб.
14.00 — «Эрмитаж».
14.20 — Кердадараш.
14.45 — Фильм — бераштa. «Рыжик». Художественни фильм.
16.10 — РСФСР халкъа артиста И. Чапина кулгалдеча Московски хорий хора концерт.
16.35 — Алжирски Халкъа Демократически Республика къаман цIей — революци цIей. «Хьадирe гIолла» яха кинопрограмма.
17.05 — Политически обозревателa В. П. Бекетова къамел.
17.35 — Балета артистий концерт.
18.10 — Мультипликационни фильмаш программа.
18.35 — Дунен халкъашта юкъерча темах беседа дIахьу «Правда» газета политически обозревателa Ю. А. Жукова.
19.20 — «ТIом па хьа тхьо дия». Художественни фильм.
21.00 — «Хаъ».
21.45 — «Кинопанорама».
23.20 — «Футбольни обозрени». Ностехьча — кердадараш.

гам», Вахтангова цIерагIча Пачхьалкхен академически театра фильм-спектакль.
19.20 — Баскетболах вола СССР чемпионат. МаIа наь. «Жальгирис» (Каунас) — «Динамо» (Тбилиси).
20.00 — «Бийса лаькказа хийла шуъ, бераш!»
20.15 — «Могашал».
21.00 — П. И. Чайковски. I квартет.
21.40 — «Брагина Антоника». Телевизиони художественни фильм. 1—2 сереш.

2 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.30 — «Зарядка» дIаоттаIа.
9.15 — «Халкъа чуваче».
9.30 — «Гурга дотта сатьаха».
10.00 — «ГIулакх ду Советски Союза».
11.00 — «Могашал».
11.45 — «Iуйранара почта». Музыкальни программа.
12.15 — «Юртара сахьат».
12.45 — «Музыкальни киоск».
13.45 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Спартак». 2—3 периодаш.
15.10 — «Боккхо хулнам». Телевизиони дукхача серей художественни фильма. 4 сери.
16.15 — «Городами нашими» яхача цикалера «Ангарск вай» документальни фильм.
16.50 — «Кинопикъйбара клуб».
17.50 — А. Скрябинен, С. Рахманинова фортепианашна язьь произведенеш.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Мультфильмий программа.
19.15 — «СССР халкъа артист Солоницынов кхача фильма-шинерта премьера.
20.00 — «Доьзан арахьарча хьалшиi бIаргашца Советски Союз».
20.15 — «Чар». Художественни фильм.
21.00 — «Хаъ».
21.35 — Концерт.
22.25 — Баскетболах йола СССР чемпионат. МаIа наь. «Динамо» (Москва) — ЦСКА. Ностехьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Документальни фильмий программа.
9.10 — «Шахматни школа».
9.40 — «Эрсий къамеле».
10.00 — «Iуйранара почта». Музыкальни программа.
10.40 — «Маьна школа».
11.10 — Ядарвоччуна С. Михалкова Останкинерча концертни студе вIашагIкхетар.
13.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Крылья Советов».
15.15 — «Хье хьалла». Грозненски телевидене студе фильм.
15.30 — Киножурнал.
15.50 — «Шуи лелараш». Концерт (нохчий меттала).
16.20 — «Iилмай вахар».
17.05 — А. Корнейчук. «Дела хьа...»

II ПРОГРАММА

8.00 — Телевизиони документальни фильм.
8.30 — «Тха адрес — Советски Союз». Иркутскера передача.
9.40 — «Маьлха тIизаш».
10.05 — «АБВГДейка».

10.35 — «БIаргатухаш» — теле хазахара.
11.35 — Фильм болча [illegible] Художественни фильм.
13.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Спартак».
13.35 — «Шоана, даьй-ноанойIа».
14.05 — «Сильфида» оперетта [illegible] гIолла.
15.10 — [illegible]
16.05 — [illegible]
16.20 — Кинопутешествия спутник.
16.55 — [illegible] Фильм-концерт.

РАДИО

1 НОЯБРЬ

6.00 — Тха совгIаташ — Октябра да (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненски рабочий». «Комсомольское племя» газетей обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — [illegible]
10.15 — [illegible]
10.35 — [illegible]
11.00 — [illegible]
11.40 — [illegible]
12.30 — Маммакаев Мохьмада поэзецара Лермонтовски мотиваш. Беседа (эрсий меттала).
16.00 — «Цlе сийгаш» (гIалгIай меттала).
16.30 — «Къоно талантише яха [illegible]

[illegible] на шолгIа передача (гIалгIай меттала).

2 НОЯБРЬ

7.15 — «Грозненски рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — [illegible]
11.15 — [illegible]
11.50 — [illegible]
15.15 — Хоамаш.
16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
16.30 — «Школьни глобус». Радиовыпуск (эрсий меттала).
18.00 — «Ашиираш доттагIа долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

19.00 — СССР Пачхьалкхен Доккхача академически театр искусства мастерий концерт.
19.10 — [illegible]
20.15 — [illegible]
21.00 — [illegible]

Хоаттам

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш моркхаш а йолаш, цхьайолча хана догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 7—12, Грозне 9—11 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кховнеи ламмеи моркхаш а йолаш, догIа а делхаш, тIаьда лоа а делхаш, дохк а доалаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —4 +1, дийнахьа +3, +8 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Спорта хоамаш

ШОЛЛАГIА МОТТИГ

Классически хьисапе кIалтохаргагIа латара дунен халкъашта юкъера яхь хилар Ереване. Цига дакъа лоацаш бар Польшера, ГДР-ера, Болгарера, кхыча мехкашкара спортсменаш.

Цу яхьашка дика толам баьккхар Нохч-ГIалгIайчерча 18 шу даьннача динамовца Абаев Аслаудина. Вокхийчарца къовсавенца финале кхаьчар из. ЦхьабакъIа, Белоруссерча дунен халкъашта юкъерча мастераца Колотило Николайца дун хиина из тIехьара латар чакхдаьлар белорус вот I а воалаш. Цудухьа Абаевга кхаьчар шоллагIа моттиг. Из а дика ьттув ба къоначa спортсмена карагIбаьнкар.

А. Абаева тренер ва СССР спорта мастер Абдулаев Сейт-Сеьлам.

М. МАТИЕВ.

КУБОК СОВХОЗА КОМАНДАГА КХАЬЧАР

ДIадахача кхаьрача дийнахьа «Динамо» яхача стадионе хилар «Урожай» яхача шиi лоIамеча спортавни обществa рессовета кубок яккхара футболех дола ловзар. Из яхь хетаьар Ленински комсомол хьакхина 62 шу дизаре. Цига дакъа лоацаш хиннача командашта юкъе дика ловзаш финале кхаьчар Грозненски районерча «Пригородный» яхача совхозеи Ачхой-Мартана района райони футбольни командаш. Цу ловзара хьалхара тайм чакхъяьлар счет 0:0 йолаш. ХIаьта шоллагIа тайм йолаеннача хьалхарча минутех совхоза футболисташ гIалат баларагIа цар коанаIарашка ачхой-мартановцаша пенальтех бургац чутехар. Из ловзар счет 4:2 йолаш, совхоза футболисташ котбоалаш чакхдаьлар.

Котало яьккхача «Пригородный» совхоза командана дIаелар «Урожай» ДСО рессовета дIа-хьа телаш йола кубоки комсомола обкома Сийлен грамотеи. Из тайпа грамота елар шоллагIа моттиг яьккхача района футболисташта а.

МАСТЕРАШ ХИЛАР

Шиi лоIамагIа кIалтохаргагIа латаш СССР юрташкарча спортсменашта юкъе шинше хьалхара моттиг яккхара яхьаш хилар город Перме.

Цу яхьа финале дакъа лоацаш Нохч-ГIалгIайчера пхи спортсмен вар. Шо-шоай дозалах болча спортсменашта юкъе къовсабенна хинна вай викалаш тайп-тайпарча моттигашка нийсбелар цига. Иштта, 57 килограмм дозал долаш хиннача спортсменашта юкъе Асхабов Хьусена шоллагIа моттиг яьккхар. Хамцуев Вадруде (62 кг.) — йкъалагIаяр. Цу яхьашка вай шин викала вIашт Iехьдаьлар эгтара хьалха СССР спорта мастерий нормаш кхоачашъе. 100 килограммага кхаччалца дозал долаш кIалтохаргагIа латараштa юкъе пхелагIа моттиг яьккхар Эдисултанов Илеза.

Вай спортсменаш цу яхье кийчбаьб тренера Магомедни Асадула Магомедовича.

ТIЕХДИКА ТОЛАМ

Укх деношка Белорусски ССР столице Минске чакхъяьлар «ДоттагIал» яха социалистически мехкий традицонни а хинна дIаатта къоначa штангистий дунен халкъашта юкъера турнир. Цига дакъа лоацаш бар Болгарера, ГДР-ера, КНДР-ера, Венгрера, Польшера, СССР-ера, кхычахьара къона штангисташ.

Цига дика ьттув баьнкай Нохч-ГIалгIайчерча къоначa спортсмена Арсамаков Исраьила. Двоеборье суммах цо айяьй 337,5 килограмм.

Цу яхье Исраьила баьккхача толамах лаьпа «Советский спорт» яхача газето язду: «Грознерча нийсерча легIара, тоавенна волча Арсамаков Исраьила юкъерча дозала дакъе гайтар опытни мастерашa хьагарбелаш йола результаташ. Шийчул лаккхагIа йолча спортсмений группера Ерригсоюзни шин рекорд тоайир цо. Хьаьтьрагiа тотташ айир цо 197,5 кг, катеха — 160 кг.».

А. БЕК.

СФ05366. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5194.